

hláská

ročník XXXII, 2021, č. 1

Stopy obléhateckých prací spojených s dobou třicetileté války v okolí hradu Pernštejna

Dějiny hradu ve vztahu k vojenským akcím třicetileté války

Jan Večeřa

V dosavadních pracích týkajících se dějin a stavebního vývoje tohoto hradního sídla se objevují zmínky o obléhání v různých epochách jeho vývoje, a to např. v době husitských bouří vojskem olomouckého biskupa Jana Železného¹⁾ či vojskem markraběte Albrechta Habsburského v roce 1424.²⁾ Není v silách tohoto příspěvku hodnotit faktickou správnost výše uvedených akcí. Jedním z nepochybných obléhání si však Pernštejn prošel až v roce 1645, kdy okolní kopce obsadili vojáci švédského vojska.³⁾ Primárním zdrojem informací o této akci je relace přímého účastníka hájení hradu Pernštejna, regenta Mikuláše Fleischingera z Auersbachu. Dovídáme se, že 12. května k Pernštejnu dorazilo sedm regimentů švédského vojska, přičemž si s sebou dovezly sedm polních děl, dvě osmáctiliberky, tři dvanáctiliberky (tzv. čtvrtkartouny) a dvě tříliberky. Toho dne začíná plné obležení hradu. Celkem prý Švédové vypálili na hrad 390 ran a poškodili část střech, možná i horní část hranolové věže (zv. Hladomorna). Dne 21. května švédští vojáci pod vedením Joachima Dietmanna své snažení vzdali a od Pernštejna odtáhli. Přítomnost polních děl v obléhatecké soldatesce ovšem měla mít na obránce patrně spíše psychologický účinek, pro vážně míněné dobývání se tato děla víceméně nehodila.⁴⁾ Oba silnější typy děl měly dostřel zcela jistě více než 350 m (dosah uváděný u 9 lb děl).

K výše zmíněné vojenské akci švédského vojska, které tou dobou neúspěšně obléhalo město Brno, se váže i jeden ikonografický pramen. Je jím obraz zpodobňující majitele perNSTejnského panství, Kryštofa Pavla z Liechtensteinu-Castelkornu, za nímž je spodobněn výjev bitevní scény (obr. 1). V pozadí se nachází veduta hradu Pernštejna. Autorství obrazu se připisuje Marcusi Groerovi.⁵⁾ Bitevní scéna je bohužel poškozena, nicméně je malířem zachycena v místech, kde skutečně část švédského vojska vyvíjela vojenské aktivity.

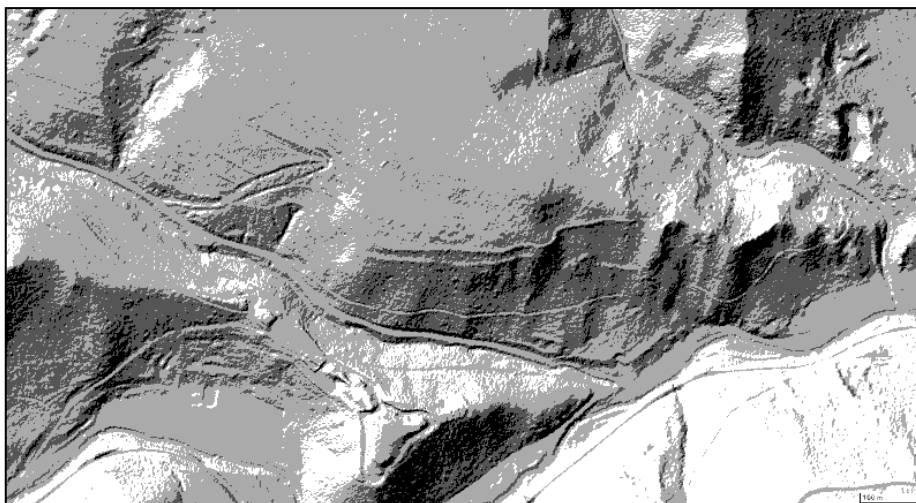
Stavební vývoj vnější fortifikace hradu Pernštejna

Pakliže stavebnímu vývoji jádra hradu Pernštejna byla věnována poměrně značná pozornost, vývoj opevnění zůstal

Obr. 1: Marcus Groer (?): Kryštof Pavel hrabě z Liechtensteinu-Castelkornu. Olej na plátně. Brno, po roce 1645 (Stáník zámek Telč, inv. č. 2718) (citace v pozn. 5, s. 6).

poněkud stranou.⁶⁾ Ve 2. polovině 13. století vzniká základní schéma hradu Pernštejna v rozsahu břitové věže (zv. Barborka), dvoutraktového paláce (v úrovni sklepů a přízemí) a téměř 2 m silné obvodové hradby. Dosavadní práce se shodují v tom, že již během 1. poloviny 14. století původní hrad obkroužila nová fortifikace, vymezující jakési vnitřní

Obr. 2: Lidarový snímek hradu Pernštejna a jeho bezprostředního okolí. Pozice oblátek a teras zvýrazněna čárkovaně (<https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>).

okružní předhradí, sledující tvar skalního podloží pod jádrem hradu.⁷⁾ Za Viléma (I.) tuto hradbu na východním cípu doplňuje válcová věž s břitem (cca 1427), namířeným souběžně s klesajícím hřbetem terénního útvaru, na kterém hrad stojí, a dále u dnešní 4. brány vyrostla hranolová věž, která částečně přejímá funkci břítové věže v jádře, postupně pohlcované rozšiřující se zástavbou. Jižní dvorek s válcovou věží je pak datován do období Jana I. z Pernštejna, zhruba po polovině 15. století.⁸⁾

Vnější hradba či také kontreskarpová zeď, jak je v literatuře nazývána, obtáčí celek hradu včetně jeho o tři věže rozšířené fortifikace. V literatuře jí dosud bylo věnováno jen minimum prostoru, podle M. Plačka vzniká během 3. čtvrtiny 15. století.⁹⁾ Zeď je současná s výstavbou barbakánu (cca 1480), neboť s ním tvoří jeden stavební celek. Hradba-kontreskarpová zeď vykazuje zarovnanou korunu bez stop předprsně. Jihovýchodně od válcové věže v jižním cípu areálu byla zeď prolomena výpadní brankou, posazenou poněkud výše nad terén, dostupnou z exteriéru patrně jen po žebříku. Spodní část branky narušil mladší průchod, posazený již na úroveň okolního terénu. Výpadní branka zprostředkovávala přístup na rozšířenou plochu před vnější líc kontreskarpové zdi po celé jihovýchodní straně až k vysunutí fortifikaci pod mladší břitovou věží. Později vzniká jihozápadně od válcové věže novověký bastion.

Pravděpodobně v 15. století vzniká zajímavá vysunutá fortifikace v podobě okrouhlé věžové stavby spojené krčkem s východním cípem hradu pod břitovou válcovou věží. Tato externí fortifikace patrně zajišťovala v té době ještě plně využívanou přístupovou komunikaci od Nedvědice.

Ještě v 15. století zajišťuje ohroženou severozápadní stranu barbakán v místě ohybu staré cesty z Nedvědice (dnes zv. Kamenice). Před ním se již rozprostírá 1. předhradí s gotickorenesanční vstupní věží a dvojitou baštou v čele (původně předsunutým opevněním, později doplněným vnější baštou a zapojeným do rozsahu 1. předhradí). Střílny starší podkovovité bašty byly určeny pro hákovnice, výstavbou vnějšího okruhu však pozbyly svého účelu, protože mladší bašta průstřelnice zastínila svou hmotou. Je tedy zřejmé, jakým směrem se hradní areál rozšiřoval a odkud hrozilo nebezpečí. Aritivní řazení obranných prvků mělo za

cíl oddálit střet s nepřítelem co nejdále od hradního jádra, které již v této době tvoří pozoruhodnou srostlici staveb.

Novověké pevnostní prvky se v případě hradu Pernštejna uplatnily jen okrajově, stejně jako všeobecně v české fortifikační architektuře 16. století. V případě Pernštejna obohacují jeho pevnostní schéma dva bastiony, jeden zcela zaniklý na severní straně, druhý pod jižním cípem trojúhelné ostrožny. Do současnosti se dochoval jen druhý jmenovaný prvek. Představu o fortifikaci máme díky plánu z roku 1710 (Nicolai-ova sbírka).

Hranolová věž, dnes všeobecně připsovaná stavební éře

Viléma (I.) z Pernštejna, vzniká jako odpověď na vývoj palných zbraní. Kurtina mezi věží a čtvrtou bránou (dnes věžovitě podoby) je opět vybavena dvěma střílnami (zazděnými). Napojení kurtiny na hranolovou věž je nejasné, protože v blízkosti nároží věže byla kurtina odbourána pro vestavbu schodiště do patra věže z hradního nádvoří. Nejméně jednou ze svých hran se věž obrací vůči nebezpečnému místu pro hrad, a to přivrácenému protilehlému svahu kopce Vrbová severně od hradu (viz níže). Právě toto místo bylo od hradu vzdálené jen necelých 300 m, tedy vhodné již pro dostřel palných zbraní doby husitské.

V 16. století doplňuje zástavbu hradu Janův renesanční palác. Jeho souvislost s opevněním zde připomínáme proto, že v půdním prostoru při jižním rohu se nachází dva šikmo špaletované otvory, patrně střílny, které směřují k jinému pro hrad nebezpečnému prostoru, zhruba do míst dnešní skalní vyhlídky pod cestou na Sejřek.

Terénní prospekce okolí hradu Pernštejna

Ačkoli stojí hrad Pernštejn na výhodné ostrožné poloze, spojené s okolím pouze úzkým sedlem, okolní kopce jej převyšují. Jedním z nejnebezpečnějších míst pro hrad je poloha ve svahu vrchu Vrbová (případně pod vrcholem návrší Na Stráži, kóta 536 m n.m.). Zde, necelých 300 m vzdušnou čarou od hradu se na výhodném místě pro případné obléhání nachází výrazná terénní hrana, místy 8 i 10 m široká terasa (obr. 2, obr. 4). Výrazný útvar se táhne v délce cca 300 m, na obou koncích postupně přechází do podoby charakteristické úvozové cesty zařízlé do svahu, nicméně v již mnohem skromnějších šířkových parametrech (úseky tohoto starého úvozu jsou dnes již slabě patrné). Důležité je, že ze zmíněné terasy je níže položený hrad výhodně postřelovatelný (obr. 3), odsud jsou viditelné brány a právě na jedno místo zmíněné terasy míří hrana čtverhranné věže (zv. Hladomorna). Nakonec i podle směru odštěpu části ostění čtvrté perštejnské brány se terasa na svahu kopce Vrbová jeví jako místo, odkud byl hrad švédskými vojáky ostřelován. V hustě zarostlém terénu se již nepodařilo objevit další stopy obléhání. Na nebezpečný prostor útvary Vrbová reagovala i přítomnost severního bastionu, dnes zaniklého.

Obr. 3: Pohled z obláhatelské terasy na hrad Pernštejn (foto autor 2020).

Obr. 4: Západní konec obláhatelské terasy. V pozadí hrad Pernštejn (foto autor 2020).

Na hraně zmíněné terasy (obr. 4) se nenacházejí stopy po zemním valu. V týlu nebylo možno identifikovat ani cirkumvalační linii. Obojí pozorování, stejně jako přítomnost víceméně nevyhovujících děl pro obléhání pevnosti nesvědčí příliš o vážně míněném obležení. Na hraně terasy byly patrně rozestavěny gabiony, proutěné koše vyplněné udusanou hlínou (srovnej obr. 5).

Druhou polohou, kterou hypoteticky spojujeme s obláhatelskými pracemi, je úzký překop skalnatého hřbítu, který se táhne západně od podkovovité bašty u 1. hradní brány Pernštejna. Paralelně hřbíték sleduje i stará úvozová cesta vedoucí směrem ke Smrčku a Věžné, a to v trase, jak ji zaznamenává mapa 1. vojenského mapování. Tato komunikace se totiž v prostoru před první perštejnskou branou spojovala s cestou od Smrčku, překonávající terénní zářez Smrčeckého potoka pomocí mostu, v baroku nahrazeného stávajícím kamenným přemostěním. Překop se nachází cca 100 m od čela podkovovité bašty. Zcela hypoteticky se v tomto případě může jednat o palebné postavení 3 lb děl (tzv. plukovních kanónů), která s sebou švédští vojáci přitáhli. Ochranu před opětovanou palbou z bašty obláhatelům poskytoval právě překop skalnatého hřbítu.

Dotčený hřbíték je překopán ještě na dvou místech blíže k hradu. Interpretace bez pomoci archeologie bude vždy pouhou domněnkou autora. V dodnes dochovaných terénních stopách je možno vidět jak „preventivní“ překopání plochého hřbítu obránci hradu, aby tak do budoucna ztížili možnost přiblížení palných či střelných zbraní, tak i stopy po

Obr. 5: Hieronymus Benno Bayer – Hans Jörg Zeiser: Brno v době švédského obléhání. Výřez. Olej na plátně, 1645–1646. (Muzeum města Brna – Špilberk) (převzato z https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Veduta_z_obl%C3%A9h%C3%A1n%C3%AD_Brna_%C5%A0v%C3%A9dy_v_roce_1645.jpg).

obláhatelských pracích, případně jiné utilitární důvody (přítomnost stavby apod.). Je zřejmé, že bašta v čele 1. předhradí zabírá místo, které by bylo jinak kvitováno s povděkem nepřítelem, protože odsud mohl pohodlně ostřelovat samotný hrad. Stoupající svah od bašty směrem na západ však poskytoval nepříteli i tak vhodné terénní podmínky k jejímu postřelování. Od bašty vede svazek úvozových cest ke Smrčku a dále Věžné. Cca 300 m před čelem bašty se již v lesním prostředí nachází několik terénních útvarů, které je možno spojit s obláhatelskou činností. Jedná se zejména o uměle srovnanou plošinu, k níž od východu stoupá znatelná cesta (vychází ze zmíněného svazku úvozů). Výše nad plošinou jsou další podobné útvary. Téměř 450 m od čela bašty týmž směrem se konečně vypíná vrcholek (kóta 491 m n.m.) s nápadně plochým temenem, působícím dojmem antropogenní činnosti. Na tomto místě lze jen spekulovat o jeho strážní či fortifikační funkci, zajišťující kontrolu svazku úvozů, probíhajících v těsné blízkosti severně pod vrcholkem. Z hlediska vizuální kontroly terénu směrem na západ, tedy pro hrad nebezpečného prostoru, se jedná o nepochybně nejdůležitější bod v krajině.

Jižní bastion nepochybně vzdoroval okolnímu terénu, který pro obláhatel zajišťoval případně výhodně palebné pozice opět necelých 300 m od jižní válcové věže.

Závěr

Popsané sporé pozůstatky vojenských polních prací spojené s květnovým obležením hradu Pernštejna švédským vojskem roku 1645 nevypovídají o vážně míněném obléhání, jako tomu bylo v případě Brna. Hrad Pernštejn se však posléze stal pro Brno jedním z důležitých faktorů přežití města a neúspěchu jinak mimořádně talentovaného vojévce Lennarta Torstensonova. Terénní pozorování sporých pozůstatků palpostů v kombinaci s písemnými prameny, které zmiňují použití nanejvýše osmnáctiliberních děl v portfoliu obláhatelské švédské soldatesky, rovněž vypovídá o spíše „pokusné“ vojenské akci.¹⁰⁾

Poznámky: 1) Vermouzek, R.: Strážní systém hradu Pernštejna, Vlastivědný věstník moravský 28/2, 1976, s.

182; Hosák, L.: Historický místopis země Moravskoslezské III. Praha 1934, s. 331. 2) P. Vorel (Vorel, P.: Páni z Pernštejna. Vzestup a pád rodu zubří hlavy v dějinách Čech a Moravy, 2. vydání, Praha 2012, s. 47) cituje dílo Tomáše Pešiny z Čechorodu. 3) K tomu viz Jan, L.: Obléhání hradu Pernštejna v roce 1645. Brno 1995. Nebude-li uvedeno jinak, historická data budou čerpány z této práce. 4) Skalník, M.: Dělostřelectvo v době třicetileté války. Magisterská diplomová práce Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno 2015, s. 45. 5) Konečný, M. (ed.): Kryštof Pavel z Liechtensteina-Castelkornu a Morava v časech třicetileté války. Brno 2010, s. 99. 6) Základní stavební vývoj čerpán

z: Plaček, M.: Upřesnění stavebně historického vývoje jádra hradu Pernštejna ve středověku. In: Castellologica bohemica 4, Praha 1994. 7) Šabatová, L.: Dokumentace budovy sýpky na hradě Pernštejn. In: Dějiny staveb 2016. Sborník příspěvků z konference Dějiny staveb, Plzeň 2016, s. 133; Škrabal, J. Z. – Škrabalová, E. – Vácha, Z. – Vrla, R.: Shrnutí novějších zjištění ke stavebnímu vývoji severního traktu hradu Pernštejna. In: Archaeologia historica 34, Brno 2009, s. 711. 8) Citace v pozn. 6, s. 229. 9) Citace v pozn. 6, s. 229. 10) Autor děkuje Mgr. Janu Štětinovi z NPÚ, ú. o. p. v Kroměříži, za ochotné dumání nad nejednoznačnou terénní situací a kritické názory, které jsou potřeba víc než příslovečná sůl.

Zaniklá tvrz Jištěrpy v písemných pramenech

David Mikoláš

Malá ves Jištěrpy se nachází v okrese Litoměřice, cca 3,3 km jižně od Liběšic a dnes je součástí obce Chotíněves. Podle dat Českého statistického úřadu v Jištěrpech k roku 2011 trvale žilo 45 obyvatel ve 30 domech.¹⁾

Litoměřická kapitula

V mnoha ohledech dodnes právem doceňovaný a nepřekonaný A. Sedláček ve svých monumentálních Hradech, zámcích a tvrzích Království českého píše, že „ves prvotně Diezcrpi řečená připomíná se již l. 1057 v základním listu Litoměřickém.“²⁾ Ve skutečnosti zakládací listina litoměřické kapituly při kostele sv. Štěpána vlastně není klasickou listinou, nýbrž pamětním zápisem o založení a nadání kapituly knížetem Spytihněvem II. A protože v průběhu 12. a na počátku 13. století došlo v majetku kapituly ke změnám, dočkal se původní zápis mladšího přípisu, tradičně označovaného jako text B, v němž čteme, že mimo jiné kapitula získala k užívání poddané v Jištěrpech („uilla Desecrpy“), konkrétně „člověka jménem Zlaton s jeho syny a bratrem.“³⁾ Na jednu stranu počet možná nepatrný, na stranu druhou ještě v roce 1470 tu mělo hospodařit pouhých šest poddaných.⁴⁾ Husitské války mohly zapříčinit vylidnění vsi.

První vladyslavské z Jištěrp

Až dlouho po Zlatonovi a jeho rodině se roku 1318 z pramenů vynořuje Výše z Jištěrp („Wyssso de Dyescrpy“), bezpochyby příslušník nižší šlechty, na něhož si jako na ručitele Stanislava z Křešova (u Snědovic) stěžoval Petr z Křešova, neboť se Stanislav v dohodnutém termínu nedostavil do Liběšic, aby splatil zástavu ve výši deseti hřiven stříbra bez lotu.⁵⁾ Jak k Jištěrpům Výše přišel, nevíme. Hypoteticky mohl on nebo jeho předci, kteří zřejmě původně sídlili na Žatecku, jak bude vysvětleno níže, patřit ke klientele litoměřické kapituly. Fakt, že se po Jištěrpech psal, ale ještě nutně neznamená, že zde bydlel na vladyslavské tvrzí. Na druhou stranu existence poplužního dvora bude velmi pravděpodobná. Rok nato Výše sám vinil Předbora ze Solan, Antonína a Mikuláše ze Žernosek ze škod na jeho dědičném statku v Jenčicích (na nemovitostech a vnitřním zařízení), způsobených požárem. Svoji újmu vyčíslil na 60 hřiven stříbra.⁶⁾

Na dalších téměř sedm desetiletí prameny o vsi i jejích vlastnících mlčí. Konečně k roku 1385 se datují zápisy dva. Ten první zpravuje o Žofce, vdově po jakémsi Zdeň-

kovi, jež v Jištěrpech skonala. Její věno, na vsi jí manželzem zapsané, v hodnotě 100 kop grošů bylo provoláno za královskou odúmrť. Rozumějme, majetek každého, kdo zemřel bez mužských dědiců, tehdy připadl panovníkovi. S tím se nehodlal smířit Bavor z Jištěrp („Bawarus

Obr. 1: Jištěrpy na I. vojenském (josefském) mapování z let 1764–1768. Ve výřezu vlevo nahoře přiblížen zámekový areál (<http://oldmaps.geolab.cz> - map. list č. 40).

de Gyessczyrb“), snad Zdeňkův bratr, který vznesl na nebožčino vdovské obvěnění nárok.⁷⁾ Rozhodně nechtěl o část po generaci pracně budovaného rodinného majetku přijít. Své právo opakovaně nárokoval až do prosince 1388. Jestliže by Zdeněk a Bavor byli rodní bratři, mohli Jištěrpy držet každý po jednom dílu. Bavorova motivace „obejít“ právo královské odúmrťi by tím byla mnohem jasnější, a to oba díly spojit. Zda uspěl, nebylo zaznamenáno, avšak jeví se to jako vcelku pravděpodobné (viz poručenství níže).

V druhém zápisu z roku 1385 byl Bavor přítomen jmenování nového kněze k farnímu kostelu v Měcholupech (u Žatce).⁸⁾ Požíval tedy k němu patronátního práva. Dalšího patronátního práva se domáhal v Radčevsi (u Žatce), kde po smrti Mikeše řečeném Ručka v listopadu 1387 propadlo jako odúmrť králi.⁹⁾ Nebyl sám, téhož práva se dovolával i Mikšík z Lipna (u Žatce). A svůj nárok opíral o nález v zemských deskách, z něhož jasně vyplývalo, že Mikuláš řečený Bradatý z Lipna kdysi prodal pražskému měšťanovi Fraňkovi řečenému Pražský za 50 kop grošů tři poplužní dvory s ročním platem 5 kop grošů, ovšem bez patronátního

práva ke kostelu v Radčevsi. Dál tedy nebylo co řešit, Bavor svůj domnělý nárok v únoru 1388 neobhájil.

Měcholupy, Radčeves, Lipno – vnímavý čtenář jistě postřehl, že se pohybujeme v blízkém okolí města Žatce, přibližně jižním směrem od něj. Ačkoli tu Bavor již žádného statku nevlastnil, podržel si alespoň prestižní patronátní právo ke kostelu v Měcholupech. Pokud byl díl Radčevsi koupen od „Pražáka“ Fraňka samotným Borem, nebo spíše jeho nám neznámým otcem, pozapomnělo se na drobný detail, a sice že součástí transakce nebylo patronátní právo k místnímu kostelu. Každopádně rodové kořeny předků Bavorova vladického rodu navrhuji hledat právě na Žatecku.

S Borem bych spojil možná trochu pozapomenutý nález o poručenství z roku 1397. Když zemřel, byv evidentně vdovcem, zanechal po sobě sirotky. Svěřil je jím určenému poručníkovi (opatrovníkovi), křivožovníku Petrovi, který se měl starat i o jejich dědictví v „Ejstrbích“, čítající poplužní dvůr se dvěma poplužními, tvrz, kmetcí (selské) dvory, úroky, role, louky, lesy a další příslušenství.¹⁰⁾ Tento nález o poručenství se opírá o starší zápis v zemských deskách a obsahuje první výslovnou a nezpochybnitelnou zmínku o existenci jištěrpské tvrze. Naposledy se Bavor, jak již víme, připomíná k roku 1388. Snad už tehdy, nejspíše ale v prvních pěti letech deváté dekády 14. století sepsal své poslední pořízení, v němž odkázal svůj jištěrpský statek dětem. Žádné další majetky ani „ius patronatus“ v Měcholupech se nevyjmenovávají.

Petrík z Lejen a Aleš z Pokratic

V letech 1417–1454 seděl na Jištěrpech Petrík z Lejen („Petryk de Lejen et Diessczep“). Pocházel z Mladoboleslavska, ze vsi Líny (německy Lin, Legen nebo Lehen), jež dnes spadá pod obec Bukovno. Vdově po Jindřichovi z Úštěku Alžbětě z Klinštejna prodal v březnu 1417 za sumu 160 kop grošů ves Újezdec (u Mělníka) s kmetčími dvory, z nichž plynul roční plat 13 kop a 15 grošů, a s obvyklým příslušenstvím.¹¹⁾

Za husitské revoluce, v prosinci 1430, zapsali válečnými událostmi zneklidnění synové Zikmunda z Bechlína, vlastní bratři Janek, Vaněk a Budivoj Petříkovi z Lejen a panoši Kunatovi z Bíl(k)ovic seděním v Počaplech „všeko, co mají aneb mítí budou,“ až je k sobě pán Bůh ráčí povolati.¹²⁾ Jednalo se jednak o poplužní dvůr s příslušenstvím v Libkovicích, který si měli oba rozdělit na dva díly, jednak o poplužní dvůr s ročním platem 8 kop grošů v Bechlíně. Byl tu ale ještě čtvrtý, nejmladší Zikmundův syn Rudolf. Když v roce 1453 zemřel, vznesl na jeho dědictví v Bechlíně, jako na královskou odúmrť, nárok sám panovník a rozhodl se udělit jej za věrné služby Petrovi ze Semil. S tím nesouhlasili Petrík z Lejen, jenž se opíral o výše psaný zápis v zemských deskách, a manželé Petr Tista z Libštejna a Markéta z Cítova, kteří zase poukazovali na příbuznost s Rudolfem z Bechlína. V dubnu 1454 soud, jemuž předsedal nejvyšší královský sudí Jan z Hazmburka a z Kostí, nakonec dal za právo Petříkovi z Lejen.¹³⁾ Ostatní dva Petrové odešli od soudu s nepořízenou.

A. Sedláček se domníval, že „z rodu prvotních vladk bezpochyby pocházel Janek,“¹⁴⁾ jemuž císař Zikmund koncem prosince 1436 potvrdil zástavu na dluh ve výši 300 kop grošů na vsi a zboží v Zerčicích (uváděna tvrz), na vsích Kobylínky a Čížovka, které mu kdysi zapsal pražský arcibis-

kup Konrád z Vechty.¹⁵⁾ „Janek z Deščerp“ skutečně mohl být jedním ze sirotek po Bavorovi z Jištěrp. Své sourozence snad vyplatil a rodný statek prodal právě Petříkovi z Lejen. Muselo by se tak stát před rokem 1417. I nadále se po Jištěrpech psal, i když je už nedržel, což nebylo vůbec neobvyklé. V roce 1439 se v pramenech objevuje podruhé a naposledy jako „Jan z Ještrb seděním v Zerčicích“.¹⁶⁾

V době interregna (1440–1453) řídily zemi tzv. landfrýdy, které zajišťovaly dodržování práva, státní správu a vojenskou ochranu. Litoměřický landfrýd uzavřený 25. července 1440 sestával z 32 urozených pánů, mezi nimiž je na posledním místě evidován Petrík z Lejen, respektive je jmenován jako Petr z Jištěrp („Peter von Gezerp“). Za krajské hejtmány si účastníci ze svého středu zvolili Jana z Vartenberka na Blankenštejně (čili na Blansku) a Jana ze Smiřic.¹⁷⁾

Z hlediska další držby Jištěrp a zdejší tvrze je zajímavý zápis z 24. srpna 1451, jímž Jaroš z Újezdce dal své matce Anně z Harasova svůj svobodný dvůr v Újezdci v hodnotě 300 kop grošů. Mezi svědky figurují Bohuš z Kováně, Jaroš ze Sovojovic, Jan z Čechelic, Petrík z Jištěrp a Aleš z Pokratic.¹⁸⁾ A právě naposledy řečený Aleš z Pokratic si na jištěrpské tvrz („in municione in Diessczepich“) 26. listopadu 1456 vyprosil roční plat 5 kop grošů, který králi připadl po smrti Anny z Jištěrp, snad vdovy po Petříkovi z Lejen. Nikdo nevznesl protest, a tak v lednu následujícího roku byla odúmrť v odhadované hodnotě 50 kop grošů Alšovi a jeho ženě Bendeně zapsána do zemských desek.¹⁹⁾

Petrík z Lejen tedy musel skonat někdy mezi lety 1454–1456. Pokud Anna byla jeho manželkou, dlouho svého chotě nepřežila. Zdá se, že jejich manželství bylo buď bezdětné, nebo rodiče své potomky přežili. Za svého života Petrík držel Újezdec u Mělníka, díl Libkovic, Bechlín a Jištěrpy s tvrzí.

Blatenští z Blatna

V letech 1528–1558 patřily Jištěrpy Zikmundovi z Blatna (asi Blatno u Vroutku), zakladateli jištěrpské větve vladického rodu Blatenských z Blatna. Druhá větev seděla na Libínkách u Litoměřic. V pátek po sv. Mikuláši roku 1543 si Zikmund nechal do po požáru obnovených zemských desek vložit ves Jištěrpy s tvrzí a s poplužním dvorem a poplužní dvůr a kmetčí dvory s ročním platem v sousedních Třebuticích (Třebutičkách).²⁰⁾ Z Dušníků Blatenským plynul roční plat 4 kopy a 33 grošů bez panství, který téhož roku propůjčili Oldřichu Dubanskému z Duban.²¹⁾

Po Zikmundově smrti se otcovských statků ujal jeho starší syn Habart, v roce 1545 prvně zmiňovaný, kdy svědčil při prodeji Liblic, jež patřily Ladislavovi Smiřickému ze Smiřic. Kupujícím byl Jindřich Vlinský z Vliněvsi a za liblické dědictví zaplatil sumu 6,5 tisíc kop míšeňských grošů.²²⁾

Mladší Zikmundův syn se jmenoval Václav. I on se psal jako Jištěrpský z Blatna, dále také v Třebutičkách.²³⁾ Oproti tomu starší Habart je uváděn na Jištěrpech.²⁴⁾ Pravděpodobně mezi nimi došlo k dohodě a každý bydlel na jiném otcovském statku. Habart na tvrz v Jištěrpech, Václav na vladickém dvoře v Třebutičkách. Ačkoli byl Václav původem nižší šlechtic, zřejmě hluboko do kapsy neměl, neboť byl roku 1558 schopen a ochoten půjčit někdejšímu králov-

skému podkomořímu a hejtmanu pražského hradu Oldřichu Dubanskému z Duban na Liběšicích částku 900 kop pražských grošů. Dluh, který byl zapsán na Oldřichově Chotíně, byl následujícího léta jednorázově zaplacen a ze zemských desek vymazán, jinak by dotčená ves propadla Václavovi.²⁵⁾

Roku 1561 si bratři zděděný majetek rozdělili tak, že Habart Václava vyplatil a sám si vzal tvrz Jištěrpy, poplužní dvůr, vesnice a „vše, co na ně po otci připadlo“.²⁶⁾ Václav se přestal psát po Třebutickách, nyní byl „pouze“ Václavem Jištěrpským z Blatna.²⁷⁾ Habart se oženil s Mandalenou z Bysně. Oba manžele v roce 1563 zplnomocnila Anna Malikovská z Hišpargu k finančním transakcím, to znamená, že směli „peníze jakékoli podle zápisů deskami zemskými učiněných na místě jejím přijímati, kvitovati a propustiti“.²⁸⁾ O tři roky později byli Anna a snad i Habart mrtví, protože Mandalena sama jako „nápadnice statku po někdy Anně z Hišpargu“ přijala od nedílných bratrů Jana a Smila Bořanovských z Bytíšky celou dlužnou částku 250 kop grošů, kterou si ještě se svými dvěma dalšími bratry, záhy zesnulými, od Anny Malikovské vypůjčili už roku 1558. Takovou hodnotu zřejmě měl jejich majetek v Pakoměřicích (včetně tvrze se všemi svršky a nábytky), jímž Anně na půjčku ručili.²⁹⁾

Co se Habartových dětí týče, s jistotou víme o dvou. Za prvé o dceři Aničce z Blatna, později psané s přídomkem Žichovcová (byla manželkou Albrechta Žichovce z Duban na Drahobuzi), která se roku 1558 objevuje v poslední vůli Viléma Konojedského z Pojetic a na Konojedech a která byla Vilémovou tetou.³⁰⁾ A za druhé o synu Albrechtovi, který, byv bezdětný, ještě za svého života (před rokem 1605) prodal královskému radovi a dědičnému kráječi Janovi Sezimovi ze Sezimova Ústí a na Úštěku za 8 tisíc kop míšeňských „dědictví své, totiž tvrz Jištěrpy, též tu při tvrzi dvůr poplužní s poplužím, s dědinami ornými i neornými, s loukami, zahradami, štěpnicemi, chmelnicemi, šafranicemi, s ovčíný, pastvinami, průhony, haltýři, rybníky, vodotočinami, vinicemi, kromě vinice, kteráž leží mezi Podviním a Žitenicemi, kterouž někdy držel Vít ..., s hájem, jenž slove Skalky, porostlinami, vrbinami k též tvrzi přináležejícími, též ves celou Jištěrpy s krčmou výsadní, ves celou Třebutický s krčmou výsadní, krom toho dvoru, kteréhož někdy Rudolf ze Šonfeldu v držení byl, i to vše s lidmi v těchž listinách svrchu psaných osedlými i neosedlými, i z těch gruntů zběhlými, se sirotky, vdovami, ... s platy stálými i běžnými, robotami ornými i žennými, kurmi, vejci a jinými povinnostmi.“³¹⁾

Sezimové z Ústí

V Českém království náležel Jan Sezima k vlivným mužům: v letech 1599–1617 působil jako přísedící zemského soudu, v letech 1610–1611 byl nejvyšším dvorským sudím a v letech 1611–1617 svou kariéru završil úřadem nejvyššího komorníka.³²⁾ Když v srpnu 1617 zemřel, zdědil jeho majetek jediný syn Jiří Vilém Sezima ze Sezimova Ústí na Úštěku, Jištěrpech a Liběšicích.³³⁾ Ten hned následujícího roku nechal na tvrzi v Jištěrpech a na vsi Třebutickách své manželce Lidmile Sezimové rozené Švábenské z Chvatliny zapsat věno ve výši 10 tisíc kop.³⁴⁾ Kvůli účasti v českém stavovském povstání proti Habsburkům v letech 1618–1620 mu byl veškerý statek v říjnu 1621 sekvestrován (čili byla na něj uvalena nucená správa). Brzy nato umírá, jak vyplývá

z nařízení z 5. ledna 1622 o vyzdvžení peněz k jeho pohřbu.³⁵⁾ Rozhodnutím císaře Ferdinanda II., adresovaném menším úředníkům, připadly Jištěrpy jezuitské koleji u sv. Klimenta v Praze. Jištěrpské vrchnostenské sídlo je zde poprvé označeno jako „zámek se stavením všelijakým“.³⁶⁾

Naposledy citovaná slova by mohla být v souladu se starší literaturou, ve které je zámek popsán jako podsklepená „čtyřkřídla kamenná renesanční patrová budova,“ při níž „byla rovněž postavena správní a hospodářská budova.“³⁷⁾

Závěr

První písemná zmínka o tvrzi v Jištěrpech pochází z roku 1397, tedy z konce 14. století, nicméně není vyloučeno, že vznikla již v jeho průběhu. Její založení spojujeme s prvními vladyky z Jištěrp, kteří sem pravděpodobně přišli z Žatecka. Jako tvrz je místní sídlo v pramenech označováno až do roku 1618, teprve roku 1623 se setkáváme s termínem zámek. Jak původní tvrz vypadala, bohužel netušíme. Prameny v tomto ohledu sdílné nejsou, vyobrazení se rovněž žádná nedochovala. K její slohové podobě lze jen velmi obecně říci, že v jádru byla zřejmě vystavěna jako gotická.

Vzhledem k od středověku poněkud rozkolísané terminologii, kdy v podstatě neexistovalo přesné vymezení jednotlivých typů feudálních sídel, nezbyvá než konstatovat, že renesanční zámek, stále tedy nazývaný tvrzí, mohl vzniknout někdy mezi 2. polovinou 16. a prvními dvěma desetiletími 17. století. Otázkou zůstává, zda ve své hmotě obsahoval i původní gotickou tvrz. S jezuity jsou pak spojeny raně

Obr. 2: Torzo jihovýchodního úseku podezdívky bývalého zámku v pohledu z východu (foto D. Mikoláš 2016).

Obr. 3: Torzo jihovýchodního úseku podezdívky bývalého zámku v pohledu ze severovýchodu (foto D. Mikoláš 2016).

a pozdně barokní úpravy objektu, jež byly realizovány jednak po třicetileté válce, jednak asi kolem roku 1724.³⁸⁾ Zámek si zachoval typickou čtyřkřídlou dispozici s uzavřeným nádvořím, jak dokládá schematické zakreslení na listu I. vojenského mapování. „V přízemí bylo pět místností, největší z nich refektář, dále sloupová vstupní hala, dvě komory a klenutá kuchyně. Pod zámkem byly hluboké sklepy. Z přízemí vedly do patra a na půdu pohodlné kamenné schody. Místnosti v patře, kde byl i hlavní sál, měly cihlové klenby.“ Roku 1807 koupila zchátralý zámek obec. Ten se následujícího roku zřítíl a byl rozebrán na stavební materiál.³⁹⁾ Dnes z něj zůstalo jen pouhé torzo jihovýchodního úseku podezdívky z lomového kamene s nárožím.

1) Český statistický úřad, veřejná databáze. Dostupné na: <http://vdb.czso.cz>. 2) Sedláček, A.: Hrad, zámek a tvrze Království českého XIV. Praha 1998, s. 113. 3) Friedrich, G. (ed.): Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae I. Praga 1904–1907, s. 364. 4) Kartotéky A. Sedláčka (dále jen HÚ KAS), skříň D, řada D08, zásuvka D08A, lístek č. 1182. Dostupné na: <http://www.augustsedlacek.cz>. 5) Dvorský, F. – Emler, J. (edd.): Reliquiae tabularum terrae citationum vetustissimae. Praha 1868, s. 44. 6) Citace v pozn. 5, s. 57. 7) Friedrich, G. (ed.): Archiv český XXXI. Praha 1921, s. 279. 8) Emler, J. (ed.): Libri confirmationum III–IV. Praga 1879, s. 171. 9) Citace v pozn. 7, s. 285. 10) Palacký, F. (ed.): Archiv český II. Praha 1842, s. 357. 11) Emler, J. (ed.): Reliquiae tabularum terrae regni Bohemiae II. Praha 1872, s. 134. 12) Citace v pozn. 10, s. 61. 13) Palacký, F. (ed.): Archiv český I. Praha 1840, s. 428. Srov. Friedrich, G. (ed.): Archiv český

XXXVII/2. Praha 1941, s. 1345 a 1346. 14) Citace v pozn. 2. 15) Palacký, F. (ed.): Archiv český I. Praha 1840, s. 540. Srov. Palacký, F. (ed.): Archiv český II. Praha 1842, s. 461. 16) HÚ KAS, skříň D, řada D08, zásuvka D08A, lístek č. 1177. 17) Scriptores rerum Lusaticarum. Neue Folge I. Görlitz 1839, s. 250. 18) Palacký, F. (ed.): Archiv český III. Praha 1844, s. 549. 19) Friedrich, G. (ed.): Archiv český XXXVII/2. Praha 1941, s. 1517 a 1518. 20) HÚ KAS, skříň D, řada D08, zásuvka D08A, lístek č. 1184. 21) Národní archiv v Praze, fond DZ, sign. DZV 54, fol. G47 (dále jen NA, signatura (DZV, č. knihy) a identifikace). Dostupné na: <http://www.badatelna.eu>. 22) NA, DZV 46, fol. A15. 23) NA, DZV 54, fol. N1. 24) NA, DZV 53, fol. L30, L53, M21. 25) NA, DZV 86, fol. P27. 26) HÚ KAS, skříň D, řada D08, zásuvka D08A, lístek č. 1185. 27) NA, DZV 55, fol. D27. 28) NA, DZV 55, fol. R3. 29) NA DZV 87, fol. H9. 30) NA, DZV 13, fol. D1. 31) NA, DZV 132, fol. Q2. 32) Mareš, P.: Přísedící většního zemského soudu Českého království (1542–1620) na habsburských dvorech a na dvoře Fridricha Falckého. In: Paginae historiae. Sborník národního archivu 18. Praha 2010, s. 32. 33) HÚ KAS, skříň B, řada B07, zásuvka B07B, lístek č. 1564. 34) NA, DZV 139, fol. D10. 35) HÚ KAS, skříň B, řada B07, zásuvka B07B, lístek č. 1571. 36) HÚ KAS, skříň C, řada C05, zásuvka C05C, lístek č. 993. 37) Anděl, R. a kol.: Hrad, zámek a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. III. Severní Čechy. Praha 1984, s. 184. Srov. citace v pozn. 2. 38) Citace v pozn. 37. 39) Citace v pozn. 37.

Opevnění Starý zámek u Nové Vsi u Dolních Kralovic

Jakub Vazač – Jan Vazač

Tato lomem poškozená opevněná lokalita se nachází na kopci Luha (498 m n. m.), přibližně 6 km západně od Ledče nad Sázavou (okr. Havlíčkův Brod). Přestože z většiny náleží do katastru vsi Kounice (část obce Vlastějovice, okr. Kutná Hora), bývá tradičně spojována s nedalekou Novou Vsí u Dolních Kralovic (část obce Hněvkovice, okr. Havlíčkův Brod), jíž přísluší jen její okrajová část (obr. 1).

Popis

Opevnění zaujalo oválný vrchol kopce o rozměrech zhruba 20 x 35 m, jenž poskytoval dobrý výhled do okolí, neboť představoval nejvyšší bod mírně zvlněné planiny ohraničené na východě úpatím vrchu Melechov (715 m n. m.), na jihu řekou Želivkou, na severu řekou Sázavou a na západě soutokem těchto vodotečí. Dodnes se z něj dochoval jen jeho zcela zplanýrovaný jižní okraj; zbylá část padla za obět lomu na krystalický křemenec, který byl otevřen ve 2. polovině 19. století, aby zásoboval stavbu blízké silnice spojující Novou Ves s Kounicemi, ale pracoval ještě dlouho po jejím dokončení¹⁾ (obr. 2).

Přibližnou podobu Starého zámku známe jenom díky Augustu Sedláčkovi, který ve 12. dílu Hradů popsal jeho pozůstatky jako „kus příkopu a jámy na způsob provalených sklepů“.²⁾ Zda ony „jámy“

skutečně upomínaly na zaniklé podsklepené nebo zahloubené stavby neznámé konstrukce se asi nikdy nedozvíme. Sedláčkem zmiňovaný příkop zřejmě chránil celkem snadno přístupnou severní, východní a jižní stranu opevnění, na západě jeho účel plnil strmý sráz. Pozůstatky příkopu by mohly být nevýrazné terénní vlny a stupně znatelné pod severním a východním okrajem lomové jámy, pokud ovšem nevznikly až při lomových a lesních pracích, což se zdá pravděpodobnější.

Těsně pod opevněním zlikvidovala další část lomu jižní svah kopce, po kterém by mohla vést jedna z možných tras přístupové komunikace.³⁾

Pokus o nástin historie

Při pátrání po historii opevnění narazíme na několik problémů. Předně neznáme jeho skutečné jméno, neboť toponym Starý zámek představuje běžné lidové pojmenování zaniklých fortifikací a místní název „V Luhách“ je odvozený od charakteru přilehlého polesí. Z lokality také chybí časově zařaditelné nálezy a nejistá je i její kategorizace, proto ji autoři tohoto pojednání neutrálně označují jako opevnění.

Čistě hypoteticky by Starý zámek mohl být pravěkého nebo raně středověkého původu, i když pro tato období nejsou

Obr. 1: Poloha opevnění na mapě (<https://historickemapy.cz/k/z/ua/k/pohledy/archiv.html>).

Obr. 2: Lomová jáma v místě tvrze (foto J. Vazač 2018).

v širším okolí doložena ani předpokládána žádná trvalá osídlení,⁴⁾ kromě domnělého hradiště „Kříže“ u Ledče nad Sázavou.⁵⁾

Především regionální badatelé považují opevnění za tvrz neznámého zemanského rodu, jenž údajně držel 300 m severovýchodně ležící Novou Ves.⁶⁾ Ta se prý poprvé zmiňuje roku 1305, kdy kupec Reiner z Florencie prodal sedleckému opatovi Heidenrichovi za 200 hřiven stříbra hrad Křivsoudov a tvrz Herálec s jejich příslušenstvím. Z listiny však vyplývá, že se nejedná o Novou Ves u Dolních Kralovic, nýbrž o její dodnes přesně nelokalizovanou jmenovkyni náležející ke zboží 30 km vzdálené tvrze v Herálci u Humpolce. Původce tohoto omylu zřejmě spletlo, že nedaleko dolnokralovické Nové Vsi leží vsi Budčice, Březina a Laziště, v listině jmenované mezi zbožím křivsoudovského hradu.⁷⁾ Nepřímo se Nové Vsi týká roku 1454 ověřený zápis, jímž císař Zikmund Lucemburský dne 23. listopadu roku 1436 zastavil ji oklopující vsi Hněvkovice, Zahájí, Kounice, Chotěměřice a Budeč, jež náležely Svatovítské kapitule, Mikuláši Trčkovu z Lípy.⁸⁾ Skutečně poprvé se dolnokralovická Nová Ves připomíná až v roce 1550, kdy ji Trčkové z Lípy prodali spolu s městečkem Hněvkovicemi a vesnicemi Zahájím, Kounicemi, Chotěměřicemi, Štičím, Budčí, Žibřidovicemi, Habrovčicemi a Čejticemi za 1800 kop českých grošů Bedřichu Lukaveckému z Lukavce.⁹⁾ Byla tedy vysazena až mezi polovinami 15. a 16. století, o čemž svědčí také volnější uspořádání její zástavby, příznačné pro mladší vsi živelně zakládané v již kolonizované krajině. Nelze však vyloučit, že ji mohla předcházet vesnice s opevněním související, jež zanikla před rokem 1436, aniž by vstoupila do písemných dějin.

Jak již bylo výše zmíněno, námi sledovaná oblast patřila až do husitských válek Svatovítské kapitule. Té mohl Starý zámek sloužit jako kolonizační opěrný bod, a také jako sídlo správy hněkvické obediencie a jejích vlastníků z řad kanovníků. Tyto funkce jsou obecně připisovány předpokládané starší tvrzi v Hněvkovicích, tvořící centrum kapitul-

ního statku již roku 1262, kdy se zmiňují poprvé,¹⁰⁾ avšak tato tvrz není písemně ani hmotně doložena, a tak je možné, že její úlohu plnilo, anebo ji předcházelo námi popisované opevnění, příhodně ležící uprostřed Hněvkovicka. Zakladatelem či uživatelem Starého zámku také mohl být kapitulní man z řad nižší šlechty, který měl povinnost chránit kapitulní državu proti nepřátelskému vpádu.

Málo pravděpodobná se jeví možnost, že opevnění založily Trčkové z Lípy pro zajištění uchváceného církevního zboží. Ti totiž zabrané či zakoupené menší statky připojovali k významnějším centrům rodového dominia a tamní sídla správy většinou nechávali zpustnout. Tak tomu bylo i v případě Hněvkovicka, jež bylo po čas trčkovské držby součástí lipnického panství.¹¹⁾

Zcela zavrhnout nelze ani variantu, že opevnění bylo zbudováno až za třicetileté války, aby kontrolovalo širší okolí a provoz na cestách spojujících Ledč nad Sázavou s Dolnokralovickem a Zručskem. O tom, že se tento druh fortifikace na Ledčsku vyskytuje, svědčí 15 km severovýchodně ležící „Valy“ u Horní Prostějky. Dalším zástupcem by mohlo být neznámé opevnění „Na šancích“ nad Hamry u Ledče nad Sázavou.¹²⁾

Závěr

Starý zámek patří mezi lokality, u nichž dává absence hmotných a písemných pramenů průchod mnoha teoriím, z nichž ty nejznámější byly shrnuty do tohoto pojednání. Zda se některá z nich blíží pravdě, lze zjistit jedině hlubším poznáním zdejší historie a odborným průzkumem lokality, který by rozpoznal případné pozůstatky opevnění a přinesl datovatelné archeologické nálezy.

Poznámky: 1) Pleva, F.: Toulky Vrchovinou, Pelhřimov 2007, s. 205. 2) Sedláček, A.: Hrad, zámek a tvrz Království českého XII. Praha 1900, s. 203. 3) Výsledky průzkumu a hrubého přeměření areálu pásmem autory 29. června 2018. 4) Čtverák, V. – Lutovský, M. – Slabina, M. – Smejtek, L.: Encyklopedie hradišť v Čechách. Praha 2003, s. 86–87. 5) Hejhal, P.: Pravěké a raně středověké osídlení české části Českomoravské vrchoviny. Disertační práce, Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno 2009, s. 73, 109. 6) Citace v pozn. 1, s. 205. 7) Emler, J. (ed.): Regesta diplomata nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II. Praha 1882, s. 154. 8) Palacký, F.: Archiv český čili staré písemné památky české i moravské I. Praha 1840, s. 531. 9) Citace v pozn. 2, s. 203. 10) Citace v pozn. 7, s. 878–879. 11) Citace v pozn. 2, s. 203. 12) Dejmál, M. – Knápek, A. – Machová, B. – Přišňáková, M. – Těsnohlídek, J. – Vágner, M.: Opevnění v poloze „Na šancích“ u Ledče nad Sázavou, Studia archaeologica Brunensia 21/2016, č. 1, s. 185–205.

Tvrz Radkovic a sídlo Bíluky

Petr Rožmberský

Vesnice jménem Radkovic (nepočítaje Moravu) jsou v Čechách čtyři – dvoje najdeme v okrese Strakonice jen 8 km od sebe, další v okrese Plzeň-jih a čtvrté v okrese Klatovy. Poslední dvoje jsou od sebe vzdáleny 9 km. Příspěvek bude pojednávat o naposledy uvedených Radkovicích a o Bílukách, vzdálených od nich necelé 3 km. Tyto Radkovic najdeme asi uprostřed mezi městečky Žinkovy a Měčín.

Radkovic

Pojednávání Radkovic jsou poprvé písemně zaznamenány roku 1379 v berním rejstříku Plzeňského kraje. Tehdy byly rozděleny na pět majetkových dílů drobných vladyků. Díl Havlův byl tvořen zřejmě poplužím, které dříve patřilo Valšovi. Vilvar a Bedřich měli po popluží. Herold měl jednu zemi a svobodné popluží; svobodné popluží měl

také Hereš (popluží – vladcké pozemky obdělávané ve vlastní režii; země – pozemek poddaného). Druhé Radkoviče u hradu Skály jsou zřejmě zahrnuty v majetku pana Viléma ze Skály – vesnice na panství hradu zde nejsou jmenovitě vyčteny.¹⁾

Rozdělení Radkovic na drobné vladcké statky přetrvávalo. Roku 1389 Otík z Radkovic prodal nějaký majetek v Měňanech nějakému klášteru.²⁾ Jde jen o ohořelý pozůstatek zápisu dochovaný ze shořelých zemských desek. Měňany leží v okr. Beroun, tak jako augustiniánský klášter sv. Dobrotivé, jemuž nejspíše Otík prodal nějakou výsluhu, kterou tam obdržel od krále. Bez příčiny je Otík někdy přiřazován k Radkovicím pod Skálou,³⁾ kde však nejspíš žádné panské sídlo tehdy nebylo.⁴⁾ Dalším radkovicským vladkou byl Liděř z Radkovic, který obdržel královskou odúmrť, povolnou v městě Berouně roku 1406. Další odúmrť povolnou ve Slaném obdržel roku 1410. Dozvídáme se, za co byl králem odměňován – byl totiž královským číšníkem.⁵⁾ Vzdálené odúmrť/výsluhu (většinou poplužní dvory) zřejmě rychle podával.

V roce 1420 Jan z Radkovic spolu s jinými opověděl Pražanům,⁶⁾ stál tedy na straně pod jednou. Je-li totožný s Janem z Radkovic připomínaným roku 1452,⁷⁾ nevíme, ale je to možné. Na jiném dvoře seděl Držkraj, syn Hrzkův. Odúmrť po něm, poplužní dvůr v Radkovicích s platem kopy grošů se snažili roku 1437 získat Hrzkova sestra Ludmila a Otík z Radkovic, jehož byl Držkraj strýcem.⁸⁾ Tento Otík Radkovský byl roku 1443 úředníkem Hynka Krušiny ze Švamberka na Zelené Hoře.⁹⁾ Někdy před rokem 1464 zemřel Jan Rus z Boru i jeho synové. Na jeho poplužní dvůr v Radkovicích s příslušenstvím byla povolána odúmrť a panovník jej daroval Jindřichovi z Radkovic za jeho služby. Vdova po Janu Rusovi Kateřina zde obhájila své věno ve výši 25 kop grošů, které jí Jindřich musel vyplatit.¹⁰⁾

Potomci některého z výše uvedených, bratři Jan a Zikmund Radkovští z Radkovic roku 1544 přiznali, že před shořením zemských desek prodali tvrz Radkoviče, poplužní dvůr a poddanské dvory, které měli v Radkovicích, s dědinami, lukami, lesy, rybníky, kurmi, robotami, s krčmou a se vším panstvím, to vše, což tu sami měli a drželi, Václavu Varlejchovi (Varlejchovi) z Bubna za 425 kop grošů.¹¹⁾ Václav Varlejch držel Radkoviče už roku 1533, kdy je nazván „a v Radkovicích“. Jednalo se tehdy o jeho bratra Jana, který zemřel v Plzni, a zůstaly po něm věci: tesák stříbrem obložený, „pateř korálový“ (tj. růženec) se stříbrnými zrny, váček veliký se stříbrnou pečeti a kuše.¹²⁾

V roce 1550 již byl držitelem uvedeného zboží Václavův syn Jan s dalšími (nejmenovanými) dědici.¹³⁾ Byli to již uvedený Jan a další Václavovi synové Markvart, Jindřich a Kryštof Varlejchové z Bubna. První zemřel asi Markvart, po roce 1564 Jindřich a potom Kryštof.¹⁴⁾ Roku 1555 jsou jako svědci uvedeni na závěti Šebestiána z Klenové a z Janovic na Žinkovech mimo jiných také Jan Radkovec z Radkovic a v Nepomuce a Jan Varlejch z Bubna a v Radkovicích.¹⁵⁾ Posledně jmenovaný si roku 1570 stěžoval, že mu poddaní z Měčina Heralta Kavky z Řičan požali a odvezli oves.¹⁶⁾

V roce 1576 Jan Varlejch z Bubna a v Radkovicích jako vlastní bratr Kryštofa Varlejcha přijal podle práva poručnictví a ochranu sirotka Viléma a statku pozůstalého po Kryštofovi. Jan slíbil spolu se jmenovanými ručiteli, že kdyby byl sirotčí statek nějak umenšen, může se Vilém, až

dospěje, uvázat v jeho (a jejich) dědiny a držet je a užívat, dokud by ztráta nebyla zase vyrovnána.¹⁷⁾ Jan nazývá Viléma „strýcem“, i když to byl jeho synovec.

Asi roku 1579 Jan Varlejch zemřel a na radkovicke tvrzi po něm seděli jeho synové Adam a Václav.¹⁸⁾ Roku 1580 Adam Varlejch z Bubna a v Radkovicích i na místě ještě nedospělého bratra Václava zažaloval Efrozinu Klenovskou z Janovic a ve Kbelu, novou poručnici Viléma Varlejcha a jeho majetku (syna pozůstalého po Kryštofu Varlejchovi). Jan Varlejch, zemřelý otec Adama a Václava, totiž svému bratru Kryštofovi půjčil polovinu zlatého řetízku ze 45 uherských zlatých, který mu nevrátil a po jeho smrti jej k sobě vzala uvedená Efrozina, dosud ho má a nevrací.¹⁹⁾ Zřejmě po smrti Efroziny poručenství nad tímž sirotkem Vilémem a statkem po Kryštofovi Varlejchovi „a ve Kbelu“, „strýcem svým“, roku 1583 přijal Adam Varlejch z Bubna a v Bílucích. Podmínky byly stejné, jako výše.²⁰⁾

Roku 1586 bylo do zemských desek zapsáno rozdělení bratrů Adama a Václava Varlejchů z Bubna o dědictví. Adam přijal za svůj díl jistou sumu peněz, Václav za svůj díl přijal jisté dědiny, jak smlouva mezi bratry učiněná „plněji svědčí“. Jeden na druhém již nebude nic požadovat.²¹⁾ Protože Adam byl již roku 1583 v Bílucích (viz výše), je pravděpodobné, že k majetkovému oddělení bratrů došlo již mezi lety 1580 a 1583, Václavovi zůstaly Radkoviče a Adam si za obdržené peníze koupil nemovitost v Bílucích.

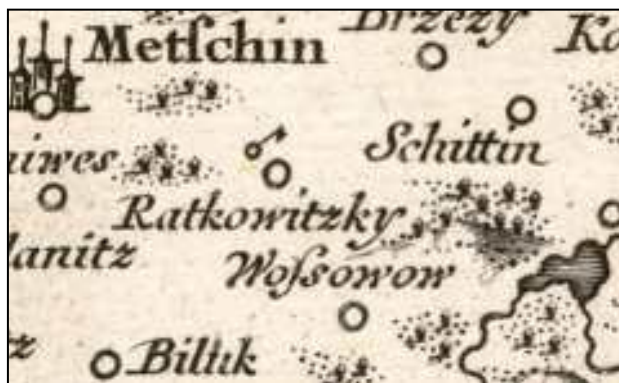
V roce 1599 sepsal Václav Varlejch z Bubna a na Radkovicích poslední pořízení. V případě jeho úmrtí měla být poručnicí jejich synů a dcer a také statku jeho manželka Alena z Bukova, a to do dosažení dospělosti nejstaršího syna, nebo do „proměnění stavu jejího“ (tj. dokud by se znovu neprovdala). Po jeho smrti jí měly být vydány 3000 kop míšeňských grošů, které mu půjčila. Své peníze dostala (i s úroky) až roku 1623.²²⁾ Manžel totiž ještě zdaleka neumíral.

Václav Varlejch z Bubna a v Radkovicích roku 1601²³⁾ prodal své dědictví, tvrz a poplužní dvůr ve vsi Radkovicích ležící, s veškerým v něm stavením, s chlívy, maštalem, stodolou, sýpkou, s ovčínem, ovčáckou chalupou, s popluzím, dědinami, lukami, zahradami, chmelnicí, se zasetým ozimem pšenice a žita, s rybníky, sádkami, haltyři, potoky, vodotočinami, s lesy, háji, porostlinami, s postaveným náhlebním mlýnem se dvěma koly a příslušným zařízením. Dále ves Radkoviče „co tu má“ (nepatřila mu tedy celá), s výsadní krčmou, kovárnou s nářadím, i s příslušnými lidmi, s jejich platy, robotami, kurmi a jinými povinnostmi, tak jak to zdědil po otci a dokoupil od bratra, prodal Janovi z Klenové a z Janovic na Žinkovech a Žitíně, nejvyššímu písaři Království českého, za 4800 kop míšeňských grošů úplně zaplacených. Toto přiznání bylo na základě učiněné smlouvy zaneseno do zemských desek roku 1602.²⁴⁾ Kupodivu v berním rejstříku z roku 1603 stále figuruje Václav Varlejch z Bubna a na Radkovicích, odvádějící berni ze tří poddaných, tří „komínů“ a dvou mlýnských kol. Zapsán je však také na svém novém statku Zvíkovci.²⁵⁾ Svědčí to o nepřesnosti tehdejšího úřadování.

K nedalekým Žinkovům patřila část Radkovic již dávno. Už při dělení Žinkov na čtyři díly Klenovských roku 1525 se z jednoho dílu Žinkov mělo zaplatit 25 kop českých grošů dluhu Janovi Radkovcovi, „kterýž vybírá na lidech radkovských“, a z druhého dílu totéž. Jsou jmenováni Ho-

řejší a Dolejší radkovský rybník. V závěrečných ustanoveních se říká, že podle smlouvy učiněné s Radkovskými a Žinkovskými má bez překážky být od nich odváděn plat matce bratrů Klenovských podle smlouvy, kterou s ní mají. Roku 1555 (v obnovených zemských deskách) nedílní bratři Jan a Zikmund Radkovci z Radkovic potvrdili, že z jednoho dílu obdrželi 25 kop českých grošů.²⁶⁾ Byla vyslovena domněnka, že držitel jednoho z dalších žinkovských dílů, Bušek Klenovský z Klenové, snad žil v Radkovicích.²⁷⁾ Zemřel již roku 1536.²⁸⁾

Roku 1679 při dělení žinkovského panství na dva díly je držitelem jednoho z nich Vilém František hrabě z Klenového a z Janovic na Žinkovech a Radkovicích (tak je nazván i jeho zemřelý otec Jan). Je jmenován „dvůr radkovský, při kterémž na onen čas tvrz bývala, nyní toliko samé místo a něco od kamene se spatřuje, s poplužím, se vším nádvořím stavením“, dále „štěpnice za stodolou u dvora radkovského, v ní některý strom a višňoví“ a také radkovický ovčín. Mezi hospodami a výsadními krčmami na panství je uvedena také radkovická, „na stavení sešlá“. Poddanských usedlostí tu bylo 14 – sedm selských a sedm chalupnických.²⁹⁾

Radkovice se zájezdni hospodou na Müllerově mapě Čech r. 1720 (citace v pozn. 30).

Už na Müllerově mapě Čech z roku 1720 vidíme nedaleko na severozápad od kroužku, označeném jako „Ratkowitzky“, tedy Radkovičky (patrně tak nazývané pro odlišení od ostatních Radkovic) malý kroužek s praporkem – značku pro zájezdni hospodu.³⁰⁾ I. vojenské mapování (1764–1768) zaznamenalo nedaleko na severozápad od Radkoviček několik objektů u rybníka a na jihozápadním okraji intravilánu vsi, nedaleko dalšího rybníka výjimečný objekt sestávající ze tří křídel; na nádvoří, otevřeném k východu, stál ještě jeden drobný čtvercový objekt.³¹⁾ Císařský otisk mapy stabilního katastru z roku 1837 zachytil zcela jinou situaci. Na jižním okraji intravilánu vsi sice stále existuje rybníček, ale západně od něj, kde stál výše popsáný výjimečný objekt, jsou jen loučky a políčka. Severozápadně od vsi u rybníka je stále několik usedlostí, z nichž jedna je označena praporkem – zájezdni hospoda s čp. 18. Nedaleko od ní na východ je novotvar – tři velké zděné budovy obklopující nádvoří, přístupné cestami ústícími do něj ve třech nárožích. Na čtvrté straně je vodní nádrž se zahrádkou. Tento zřejmě nový poplužní dvůr nese čp. 1.³²⁾

Znamenalo by to tedy, že nový poplužní dvůr byl vystavěn po vzniku I. vojenského mapování (1764–1768), ale před zavedením popisných čísel (1770–1771). I když víme, že I. vojenské mapování bylo kresleno důstojníky ze hřbetu

Radkovice na I. vojenském mapování (1764–1768). Vlevo nahoře u rybníka zájezdni hospoda, nedaleko dolního rybníka objekty poplužního dvora (citace v pozn. 31).

Radkovice na císařském otisku mapy stabilního katastru (1837). Severozápadně od vsi u rybníka zájezdni hospoda, vedle ní k východu nový poplužní dvůr, místo starého dvora s tvrzí již bez zástavby v jihozápadní části intravilánu (citace v pozn. 32).

koně podle oka (mapa stabilního katastru byla již měřená), je velmi nepravděpodobné, že by buď velký poplužní dvůr severně od vsi přehlédli, nebo ho zakreslili na jihozápadní okraj intravilánu a ještě k tomu o 90° půdorysně otočený. Ubírají-li se naše úvahy správným směrem, pak je pravděpodobné, že radkovická tvrz stála v poplužním dvoře na

jihozápadním okraji dnes opět zčásti zastavěného intravilánu Radkovic.

Krčma je v Radkovicích připomínána již v první polovině 16. století. K roku 1654 je v berní rule jmenovitě uvedeno 10 majitelů selských usedlostí (z nich jeden označen jako pustý), tři chalupníci a jeden „zahradník“ (s velmi malou výměrou pozemků). Zmíněna je také vyhořelá panská krčma.³³⁾ Ani v roce 1679 nebyla v dobrém stavu (viz výše). Kdy byla přeměněna na zájezdni hospodu, poskytující formanům jídlo, pití a nocleh, spolu s ustájením potahů a servisem pro jejich kopyta (kovárna), nevíme. Rybník u hospody a nádrž v bývalém novém poplužním dvoře oproti rybníku na jižním okraji intravilánu Radkovic stále existují. Ze dvora zůstaly jen severní a východní objekty, dnes rozdělené na více popisných čísel.

Bíluky

K Bílukám byla přiřazena první písemná zmínka z roku 1373 týkající se dvora v Bílukách.³⁴⁾ Ovšem původní pramen hovoří o pronájmu dvora „in Bieluk“ Přibyslavem, horšovským arcijáhenem, pražským kanovníkem a arcibiskupským pokladníkem, dvěma poddaným.³⁵⁾ Nic neukazuje na to, zda se informace týká Bíluk v okr. Klatovy, nebo Bělok v okr. Kladno. Církevní potentát, zdržující se zřejmě především v Praze, měl však spíše prebendu v Praze blíže Bělokách. V roce 1404 se v souvislosti se zřízením oltáře v kostele v Kydlinech hovoří o platu z Měčina a jsou zmíněny také Bíluky.³⁶⁾ Zdá se, že Bíluky patřily k měčinskému statku. Jak se dostaly k panství Zelená Hora, kde je nalézáme roku 1551³⁷⁾ a 1558,³⁸⁾ není známo. V roce 1560 při dělení zelenohorského panství mezi Šternberky připadly Bíluky s 11 osedlými, platícími ročně celkem pět a půl kopy grošů, ke třetímu dílu a Šternberkové dlužili Adamu Radkovicovi 350 kop českých grošů.³⁹⁾

Někdy mezi lety 1580 a 1583 získal nějakou nemovitost v Bílukách Adam Varlejš z Bubna a roku 1583 se psal „a v Bílukách“ (viz výše). Zda šlo o selský dvůr či o něco jiného, nevíme. Adam zemřel roku 1598 a byl pohřben v Měčíně.⁴⁰⁾ Nevíme ani, zda měl potomky, ani co se s jeho sídlem v Bílukách dělo dál.

V písemných pramenech týkajících se Zelené Hory se Adamovo sídlo v Bílukách nijak neprojevuje. Jeden ze zelenohorských dílů získali Kokořovci, kteří se o něj roku 1584 dělili. Ves Bíluky nalézáme jako součást nově vzniklého statku Prádlo Jana Kokořovce z Kokořova.⁴¹⁾ V roce 1600 se Janovi synové dělili o dědictví po otci tak, že statek Prádlo byl rozdělen na tři samostatné statky. Na zmenšeném statku

Prádlo pak při pobělohorských konfiskacích roku 1622 již Bíluky nenacházíme, právě tak jako na novém statku Choceňnice.⁴²⁾ Zbývá tedy třetí statek, Petrovice, které sousedí na jihu s Bíluky. V berní rule je k roku 1654 jmenovitě zaznamenáno v Bílukách jakožto součásti statku kokořovského statku Petrovice pět sedláků a tři zahradníci bez pozemků. Žádný není označený jako pustý nebo pohořelý.⁴³⁾ V porovnání s 11 osedlými z roku 1560 vidíme jasný úbytek hospodářů (vypálení části vsi za třicetileté války?) a tím pádem i poddanské pudy, která mohla být svedena k panskému dvoru, vzniklému snad ze sídla Adama Varlejša.

Bíluky na císařském otisku mapy stabilního katastru (1837). Dole výjimečný trojkřídlý objekt, snad hospoda (citace v pozn. 48).

Roku 1740 se statek Petrovice i s Bíluky stal součástí panství Žinkovy. V edici tereziánského katastru (dominikál) z roku 1757 však nenacházíme v Bílukách žádné vrchnostenské pozemky.⁴⁴⁾ Snad byl předpokládán panský dvůr zase zrušen a pozemky rozděleny mezi poddané, neboť roku 1789 měly Bíluky s Pozorkou (samota mezi Bíluky a Partolticemi, později myslivna⁴⁵⁾) už 23 domů.⁴⁶⁾ Žádný jiný významný objekt Topografie v Bílukách neuvádí.

Na I. vojenském mapování (1764–1768) tvoří v Bílukách svou velikostí výjimku dva protilehlé objekty na jihozápadním okraji intravilánu. Dále jižně od vsi je o samotě ovčín s ovčáckou chalupou a cihelna.⁴⁷⁾ Mapa stabilního katastru (1837) v místě uvedených objektů zaznamenala již tříkřídlovou zděnou usedlost s čp. 11.⁴⁸⁾ Objekt na pozměněném půdorysu stojí dodnes. Čím tato usedlost bývala, se nepodařilo zjistit, ale nedaleké pomístní jméno Za hospodou to naznačuje.

Poznámky: 1) Emler, J. (ed.): Ein Bernaregister des Pilsner Kreises vom Jahre 1379. Prag 1876, s. 12, 16. 2) Emler, J. (ed.): Pozůstatky desk zemských Království českého r. 1541 pohořelých I. Praha 1870, s. 527. 3) Profous, A.: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny III. Praha 1951, s. 520. 4) Novobilský, M. – Rožmberský, P.: Hrad Skála u Přeštic. Plzeň 2005, s. 12, 15. 5) Friedrich, G.: Druhá kniha provolací desk dvorských z let 1395–1410. In: Archiv český XXXV. Praha 1935, s. 169, 460–461. 6) Palacký, F. (ed.): Zápis pražské obecní r. 1420. In: Archiv český IV. Praha 1846, s. 379. 7) Sedláček, A.: Hrad, zámky a tvrze Království českého IX. Praha 1893, s. 247. 8) Friedrich, G. (ed.): Druhá [Třetí] kniha provolací desk dvorských z let 1411–1448. In: Archiv český XXXVI. Praha 1941, s. 425. 9) Citace v pozn. 7, s. 247, 227. 10) Friedrich, G. (ed.): Čtvrtá kniha provolací desk

dvorských z let 1453–1480. In: Archiv český XXXVII/2. Praha 1941, s. 1093–1094. **11)** Národní archiv Praha, fond Desky zemské větší (dále jen NA DZV), kniha č. 5, fol. J24–J25v. Dostupné na: <http://www.badatelna.eu>. **12)** Národní archiv Praha, fond Kartotéka Augusta Sedláčka (dále jen NA KAS), skříň B, řada B11, zásuvka B11A, lístek č. 1369. Dostupné na: <http://www.augustsedlacek.cz>. **13)** NA KAS č. 5, fol. J24–J25v. **14)** Citace v pozn. 7. **15)** NA DZV, č. 13, fol. F12v–F13. **16)** NA KAS, skříň B, řada B11, zásuvka B11A, lístek č. 1383. **17)** NA DZV, č. 19, fol. B3v–B4. **18)** Citace v pozn. 7. **19)** NA KAS, skříň B, řada B11, zásuvka B11A, lístek č. 1387. **20)** NA DZV, č. 22, fol. B21–B21v. **21)** NA DZV, č. 23, fol. C12–C12v. **22)** NA DZV, č. 128, fol. P21–P21v. **23)** Citace v pozn. 7. **24)** NA DZV, č. 131, fol. D24v–D25. **25)** Marat, F. (ed.): Soupis poplatnictva 14 krajův Království českého z r. 1603. Praha 1898, s. 62, 81. **26)** NA DZV, č. 3, fol. C13, C13v, C14, C15v; č. 42, fol. L14. **27)** NA KAS, skříň A, řada A09, zásuvka A09A, lístek č. 731. **28)** Ščk. [Sedláček, A.]: Z Klenového a z Janovic. In: Ottův slovník naučný XIV. Praha 1899, s. 359. **29)** NA DZV, č. 75, fol. S2v, S8, S6v, S14, S15a, S16, S15b. **30)** <http://oldmaps.geolab.cz> – sekce č. 17. **31)** <http://oldmaps.geolab.cz> – map. list č. 190. **32)** <https://archivnimapy.cuzk.cz> – katastr Radkovic u Měčina. **33)** Čadková, I. – Zahradníková, M. (ed.): Berní rula 24. Kraj Plzeňský II. Praha 2002, s. 572. **34)** Profous, A.: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny I. Praha 1947, s. 75. **35)** Tadra, F. (ed.): Soudní akta konzistoře pražské I. Praha 1893, s. 18, 392. **36)** Podlaha, A. (ed.): Libri erectionum archidioecesis pragensis VI. Pragae 1927, s. 368. **37)** NA DZV, č. 86, fol. B24–B25. **38)** Rožmberský, P.: Zelenohorské panství roku 1558. In: Jižní Plzeňsko. Historickovlastivědný sborník Muzea jižního Plzeňska v Blovicech VI. Blovice 2008, s. 34. **39)** NA DZV, č. 54, fol. H20, H28v. **40)** Klř. [Kolář, M.]: Z Bubna Varlichové. In: Ottův slovník naučný IV. Praha 1891, s. 825. **41)** NA DZV, č. 67, fol. J28. **42)** Bílek, T. V. (ed.): Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I. Praha 1882, s. 279, 280. **43)** Čadková, I. – Zahradníková, M. (ed.): Berní rula 25. Kraj Plzeňský III. Praha 2003, s. 907. **44)** Kolektiv: Tereziánský katastr český III – dominikál. Praha 1970, s. 241. **45)** Sommer, J. G.: Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt VII. Prag 1839, s. 258, 263–264. **46)** Schaller, J.: Topographie des Königreichs Böhmen XII. Prag und Wien 1789, s. 155. **47)** Citace v pozn. 31. **48)** <https://archivnimapy.cuzk.cz> – katastr Bíluky.

Tvrz Očín (okr. Tachov) – stav v únoru 2020

Otta Slabý

Podle Augusta Sedláčka náleží Očín k starším osadám, neboť se podle něho nazýval již roku 1237 Štěpán z Očina. Jeho rod pak držel ves do 15. století. Roku 1544 patřila pustá tvrz Očín k erpužickému statku.¹⁾ V pozdější literatuře panuje o těchto údajích shoda, případně jsou historická fakta podrobněji rozvedena.

Jiná je situace u popisů lokalizace a hmotných pozůstatků tvrze, kde již literatura jednotná není. Údaje zjištěné v dostupné literatuře dále uvádím a porovnávám se zjištěním současného stavu na místě: August Sedláček se umístění ani popisu tvrze nevěnuje. Kolektiv autorů v roce 1985 uvádí, že tvrz beze stopy zanikla a místo, kde stávala, už nelze určit.²⁾ Autoři díla o hradech, zámcích a tvrzích okresu Tachov v roce 1990 uvádějí, že během 60. let 20. století bylo celé tvrziště zcela zbytečně zničeno kultivací půdy a zachována zůstala pouze téměř neznatelná část vnějšího boku příkopu ležící v louce.³⁾ V historicko-turistickém průvodci z roku 1998 stojí: Tvrz stávala v mokřinaté louce asi 200 m východně od vsi. Zde v mělkém údolí se nacházela vyvýšenina zvaná „Am Schlösl“ – Na zámku. Tvrziště mělo kruhový tvar o průměru 44 m, obklopoval jej příkop a val o šířce 7 m a výšce 4,5 m. V roce 1850 byla část tvrziště rozvezena. Od té doby bylo tvrziště postupně ničeno a materiál z něho odvážen na okolní pole. Nyní zde pouze oko odborníka postřehne mírné nerovnosti zarostlé ostřicí a bodláky, které upomínají na dávno zaniklou tvrz. V tomto průvodci je poprvé tvrz lokalizována východně, a nikoliv severně od obce.⁴⁾ V knize o zaniklých hradech, zámcích a tvrzích z roku 2000 se dozvídáme, že tvrz stávala severně od vsi. V lukách se zde ještě nedávno rozkládalo velké tvrziště, zvané místními obyvateli „Na Zámku“. Jeho okrouhlý půdorys měl průměr asi 44 metry, opevnění tvořily příkop a vnější val, vysoký 4,5 m a široký až 7 metrů. Tvrziště podlehl v

60. letech 20. století kultivaci půdy, bylo rozoráno a dnes lze nalézt téměř neznatelnou část vnějšího boku příkopu.⁵⁾

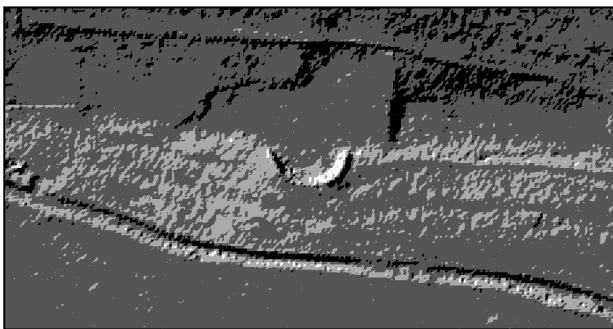
Obr. 1: Jihozápadní část valu v pohledu od severozápadu (foto O. Slabý 2020).

Obr. 2: Pohled na ukončení východní části valu z louky od severu (foto O. Slabý 2020).

Obr. 3: Pohled na relikv tvrzště z louky od jihu (foto O. Slabý 2020).

Obr. 4: Tvrziště Očín – stínovaný reliéf podle serveru Analýzy výškopisu (<https://ags.cuzk.cz/dmr/>).

V encyklopedickém díle z roku 2006 se uvádí: Na louce severně od vsi se nacházelo tvrzště, které bylo v 60. letech 20. století nesmyslně zničeno rekultivací. Dnes se zde nachází jen část vnějšího boku příkopu s valem.⁶⁾ Další informace byly dohledány v nedávné době na internetu. Jsou poněkud odlišné od uvedené literatury a vesměs jsou si velmi podobné, zjevně vycházejí ze stejného zdroje.⁷⁾ Uvádějí, že tvrz stávala v mokřinaté louce asi 200 m východně (!) od návsi. V těchto místech byla do poloviny 19. století vyvýšenina zvaná „Am Schlössl“ – Na Zámku. V roce 1850

byla část tvrzště rozvezena a od té doby bylo tvrzště postupně ničeno. Tvrzště mělo být kruhové, o poloměru 22 m, příkop s valem měl šířku 7 m a výškový rozdíl mezi dnem příkopu a korunou valu býval 4,5 m. Dnes jsou stopy tvrzště rozeznatelné jen s velkou dávkou fantazie. Server „Ringvaly“ pak uvádí i přesné souřadnice místa tvrže.⁸⁾

A jaká je skutečnost, kterou lze zjistit přímo v terénu v únoru roku 2020? Co se týká lokalizace, je třeba dát za pravdu pramenům umisťujícím tvrz asi 200 m východně od obce. Souřadnice uvedené serverem „Ringvaly“ odpovídají místu tvrzště jen s malou odchylkou několika metrů.

Přímo v terénu byl pak oproti všem výše uvedeným údajům překvapivý nález poměrně rozsáhlých reliktů tvrzště. Dobře zřetelná je téměř celá jižní polovina vnějšího valu. Tento val převyšuje louku na vnější straně o 1–1,5 m, nejvíce na jihovýchodní a jihozápadní straně. Směrem do příkopu val převyšuje terén o cca 4–5 m. Samotný příkop zachován není, okružní val přechází směrem k jádru do rovné mokřinaté louky. Jádro tvrzště a zbylá část valu byly patrně rozvezeny po této louce v rámci meliorací. Průměr tvrzště včetně okružního valu činí kolem 60 m. Zachovaná část tvrzště je značně zarostlá křovisky, pouze jeho vnější část na jihu, kde přechází v louku, je porostlá trávou. V období vegetace je tedy návštěva tohoto místa problematická.

Poznámky: 1) Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze Království českého XIII. Praha 1905, s. 58. 2) Bělohávek, M. a kolektiv: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. Praha. s. 238–239. 3) Procházka, Z. – Úlovec, J.: Hrady, zámky a tvrze okresu Tachov II. Tachov 1990. s. 85. 4) Procházka, Z. 1998: Konstantinovy Lázně, Bezručice a okolí. Domažlice 1998. s. 79–80. 5) Úlovec, J.: Zaniklé hrady, zámky a tvrze Čech. Praha 2000, s. 212–213. 6) Karel, T. – Krčmář, L.: Panská sídla západních Čech. Plzeňsko. České Budějovice 2006, s. 166. 7) <http://www.hrady.cz/>; <http://www.konstantinolzazensko.cz/>; <https://ringvaly9.webnode.cz> 8) <https://ringvaly9.webnode.cz>

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

Petr Rožmberský rok poté

Nenápadný box v kolumbáriu u hřbitovní zdi v Tachově – místo posledního odpočinku Petra Rožmberského. Není zde prostor na kytičku, ani svíčku. Ani skulina, do které by se dal vsunout vzkaz. Používáme proto stránek tvůj milované Hlázky, Petře: „Tady máš další ročník Tvoji bibliografie. O Tvůj odkaz budeme dále pečovat.“

2020: P.R.: Zuklín – poplužní dvůr s tvrzí a zámek v lesích. H XXXI/1, 5–9; P.R.: Plán zámku v Seči. H XXXI/2, 22–

24; P.R.: Šlechta a její sídla ve Výrově. H XXXI/2, 25–26; P.R.: Dvě šlechtická sídla jménem Makov na Klatovsku. H XXXI/3, 35–39; P.R.: Tvrz ve Svaté Dobrotivě. H XXXI/4, 49–52; P.R.: Záhadný hrad Lonec. H XXXI/4, 59–60. P.R. – P. Mikota: Registra mezní lesů v městě Plzni náležitých. Přepis a vysvětlivky. Mikota, P. – Trnka, R. (edd.): Na stopě (pre)historii jihozápadních Čech 4. Sborník přátel k životnímu jubileu Vladimíra Prokopa. Plzeň, 55–76; P.R. – P. Mikota: Podlibštejn – dějiny jedné samoty. Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie XX, 7–23; P. Mikota – P.R.: Plzeňský vitriol. Plzeň.

Kolegové z KASu

Dokumenty z historie KAS předány do Archivu města Plzně.

Petr Mikota

V průběhu roku 2020 byly do Archivu města Plzně předány dokumenty z historie Klubu Augusta Sedláčka z období 1983–2000. Jedná se zejména o pozůstalost Josefa Milera, doplněnou o doklady z od Josefa Čiháka, Zdeňka Fritze, Josefa Kabáta a Petra Mikoty. Přehled o vývoji KAS byl publikován ve zvláštním čísle Hlázky věnované konferenci Dějiny staveb 2000 a je zpřístupněn na www stránkách klubu. Materiály

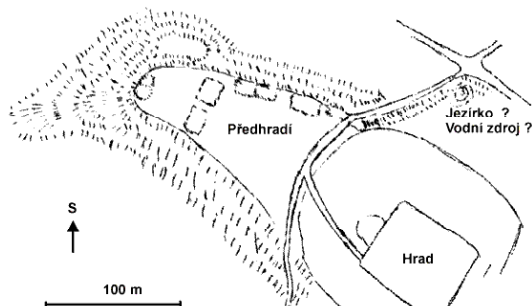
předané do archivu obsahují např.: Korespondenci k založení a prvním letům klubu, korespondenci s Dr. Tomášem Durdíkem v otázce vydávání sborníku *Castellologica bohemia*, korespondenci týkající se kritiky díla Hradu zámky a tvrže v Čechách na Moravě a ve Slesku, pracovní deníky údržby hradů Frumštejn a Komberk, zápisy z členských a výborových schůzí z let 1989–97, agendu kolem Vydání známky s portrétem Augusta Sedláčka r. 1993, dokumenty o založení a činnosti nadace České hradů.

Dokumenty jsou jako samostatný fond pod názvem Klub Augusta Sedláčka přístupné badatelům. Fond chceme postupně doplňovat dalšími archiváliemi. V této souvislosti se obrácíme na členy a funkcionáře poboček KAS, aby se poohlédli po dalších materiálech z historie našeho klubu. Nenechte to mým. Nevíte, co bude badatele v budoucnu zajímat.

Předhradí hradu Kraví Hora u Kuroslep (okr. Třebíč)

František Kořínek – Pavel Kořínek

Roku 2016 proběhl povrchový a detektorový průzkum hradu a předhradí Kraví Hory (k. ú. Kuroslepy).¹⁾ Zvláštní pozornost byla věnována části, pracovně nazvané hospodářské předhradí (mohlo se také jednat o tábor bojové družiny). V následujících řádcích se budeme snažit přiblížit tuto zajímavou lokalitu z hlediska nových pozorování.

Obr. 1: Terénní náčrt situace Kraví Hory s předhradím.

Předhradí leží severozápadně od hradu a má zhruba trojúhelníkový půdorys o rozměrech 80 x 120 m. Cesta stoupá od řeky Oslavy, obchází celou lokalitu a na křižovatce cest mezi předhradím a hradem se zalomí k jihozápadu, aby vstoupila po asi 30 metrech do areálu. Právě na křižovatce cest se nachází první zajímavý útvar, jezírko (nebo spíše mokřina), která nevysychá ani v neteplejším létě. Jelikož na hradě, ani na předhradí, není náznak studny nebo cisterny, mohlo by se jednat o vodní zdroj. Navíc je útvar ohraničen hrázkami (jedna sbíhá od brány), které ho snad chránily. Při vstupu do areálu registrujeme na obou stranách valové útvary po bráně. Napravo severozápadním směrem leží první budova na půdorysu 10 x 11 m, kde byl nalezen nejceněnější předmět z výzkumu. Jedná se o část ostruhy, která byla datovaná do 13. až 14. stol. Následuje několik staveb, které se projevují jen na lidarovém snímku. Další objekty o půdorysech 13 x 10 a 11 x 10 m se nacházejí až v druhé polovině lokality a jsou položeny příčně s vynecháním soutky, kterou se přichází k poslední části předhradí. Zde leží objekt na půdorysu 12 x 6 m, po kterém se zachovaly dvě jámy. Byl tedy s největší pravděpodobností podsklepený, jako jediná stavba v areálu. Hypoteticky se jedná o stavbu obrannou, protože je odsud krásně přehlédnutelná větší část cesty i předpolí. Mezi touto a příčnou budovou je na severozápadě, ale již za hranou předhradí, výrazná sníženina, která může být další obrannou stavbou. Všechny námi registrované budovy měly podle hrázek kamenů po obvodu kamenné základy. Za podsklepenou stavbou se

Obr. 2: Část ostruhy.

plocha předhradí zatáčí zpátky kolem druhé příčné budovy k hradu, a to bez výraznějších terénních nerovností. Zde bylo nalezeno nejvíce stavebních hřebíků, proto usuzujeme na lehčí stavby z dřevěných materiálů (přístřešky, kůlny).

Podle nových nezasypaných děr a výkopů je předhradí stále ničeno hledači pokladů, a tak by si zasloužilo alespoň částečný archeologický výzkum, protože jinak budou další vědomosti v budoucnu silně omezené.

Poznámky: 1) Unger, J. – Kořínek F. – Kořínek, P.: Nová zjištění z hradu Kraví Hora u Kuroslep (okr. Třebíč). In: *Castellologica bohemia* 17, Plzeň 2017, s. 45–52.

Už jste četli...?

Zprávy památkové péče 79/2019/3. (NPÚ, generální ředitelství) Číslo obsahuje příspěvek Pavly Mikešové Restaurování štukové výzdoby v letohrádku Hvězda vedené Pavlem Janákem a jeho předchůdci.

Památky Vysočiny 2017–2018 (NPÚ, ú. o. p. v Telči, 2019). Obsahuje příspěvek Jana Bazaly Záchrana stropu zámecké kaple v Budišově

Monumentorum Custos 2018. Časopis pro památky severozápadních Čech. (Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem ve spolupráci s NPÚ, ú. o. p. v Ústí nad Labem, 2019) Obsahuje příspěvek Mariana Hochela Zámek Duchcov jako místo paměti na valdštejnskou epopej? Instalace jižního křídla a koncepce jeho prezentace

Pavel Waisser – Jana Waisserová – Renata Tišlová – Petra Hečková, **Renesanční štuková díla zámku v Telči v kontextu dějin umění, technologie a restaurování.** (Univerzita Pardubice, 2020, 244 s.) Lukáš M. Vytlačil

Průzkumy památek II/2019, ročník 26. (NPÚ, ú. o. p. středních Čech). Číslo obsahuje příspěvek Hany Prixové Dvorský Zámek ve Škvorci, jeho význam a využití v rámci dominia Smiřických. Václav Chmelíř

Průzkumy památek I/2020, ročník 27. (NPÚ, ú. o. p. středních Čech). Z obsahu: R. Vrla: Hrad Rabštejn u Bedřichova – průzkum severní části areálu, P. Šopák: Klasicismus zámku v Rosicích a inženýr Jan Tebich, D. Lyčka: Hadersfeld s hradem Greifenstein a Liechtenstein-Sparbach, Historie dolnorakouských parků za Jana I. Josefa knížete z Liechtensteina, V. Razím: K účelu výklenku v přízemí bergfritu hradu Vizmburka.

Kolektiv: **Zachráňme hrad.** Záchrana historických ruin občanskými združeniami v letech 2002 – 2017. Sborník příspěvků z konference Oživovanie hradov, konané v Bratislavě r. 2018, věnované konzervaci převážně hradních zřícenin ve Slovenské republice během patnáctiletého období existence zájmového sdružení právnických osob Zachráňme hrad.

Petr Mikota

Z hradů, zámků a tvrží

Ve městě **Krásná Hora nad Vltavou** začala letos rekonstrukce sýpky na náměstí, která v sobě pravděpodobně skrývá zbytky renesanční tvrže stavěné asi kolem roku 1556. Po opravě tu bude městský úřad, knihovna, infocentrum a muzeum. Stavebně-historický průzkum zajišťuje Hornické muzeum Příbram pobočka Nový Knín. Zdá se, že budova, která řadu let chátrala, bude zachráněna a přibude důvod se v tomto městě zastavit.

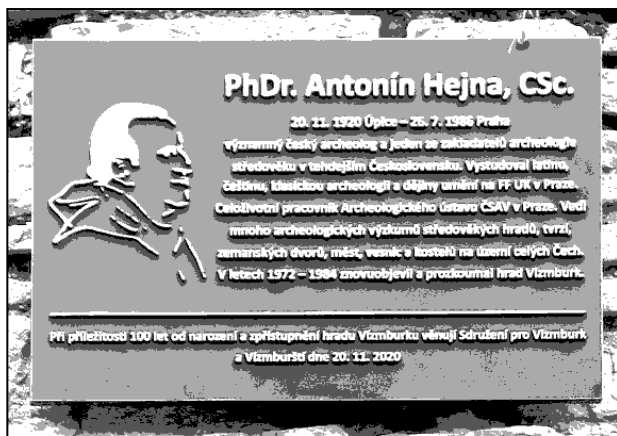
Bohumil Šmíd

Malotická tvrz nedaleko Kouřimi vznikla kolem roku 1400. Hranolová, dvoupatrová věž je kryta šindelovou střechou. Má dva gotické portály v přízemí a patře. Při ní stojí prosté obdélné stavení a nepatrné zbytky hradby. Do věže je možno vstoupit hrotitým kamenným portálem. Druhý, okosený portálek je v prvním patře. To bylo dříve plochostropé, dnešní valená klenba pochází z doby renesance. Dnes se zdá celý objekt opuštěný, volně přístupný. Obrázek viz zprávy z klubu.

Milan Zikmund

Momentální dominantou hradu Vízmburk je velký stavební jeřáb, kromě stavby nových střech probíhá i konzervace zdiva.

Pamětní deska s životopisnými údaji PhDr. Antonína Hejny, CSc., na podezděání západního parkánu hradu Vízmburk.

Hořice (okr. Jičín). V zámku, který nyní vlastní město Hořice, byla otevřena expozice sportovních motocyklů, připomínající historii místních motocyklových závodů.

Pardubice (okr. Pardubice). Hlavní zámecká budova procházela v roce 2020 velkou obnovou. Předcházela jí stavebněhistorický průzkum, který svými závěry významně mění pohled na vývoj celého objektu a stárí jeho jednotlivých částí. Nejstarší stojící části dnešní zámecké budovy podle něj nepocházejí z doby starší než polovina 15. století a naprostá většina výstavby pochází z plynule na sebe navazujících stavebních etap permstejského období. V průběhu nynějších stavebních prací byly odhaleny zbytky nejstaršího objektu – velké obytné stavby o šíři 13 m.

Vízmburk (okr. Trutnov). V březnu roku 2020 byla zahájena zásadní etapa záchrany hradu. Zchátralé provizorní zastřešení z lešeňových trubek v jeho průběhu nahradí nová konstrukce, navazující na starší zastřešení západního stavení. Před montáží konstrukce bylo nutné zajistit rozsáhlé úseky zdiva a klenby v suterénu i zajistit založení sloupů nové střechy. V průběhu prací bylo učiněno několik nových nálezů, doplňujících dosavadní poznání hradu a měnící názor na jeho stavební vývoj. Složitějším vývojem, než se dosud předpokládalo, prošly suterény pod jižním křídlem paláce, podařilo se objasnit i některé problémy výstavby severního přístavku tzv. kovářny, před časem ztotožněného s kuchyní.

V sobotu 21. listopadu 2020 byla pod západním parkánem hradu osazena pamětní deska PhDr. Antonína Hejny, CSc. Stalo se tak den po 100. výročí narození vedoucího archeologického výzkumu Vízmburku.

Kost (okr. Jičín). V rámci probíhající opravy hradu byla na přelomu listopadu a prosince archeologickým výzkumem odkryta

v prostoru kaple spodní část válcové věže z hradu, nahrazeného ve 14. století nynější stavbou. Po loňském odkrytí brány je to další významný objev na tomto významném českém hradě. Jiří Slavík

Zprávy z klubu

Rada

Kontaktní adresa: KAS, K Fořtovně 202/23, 312 00 Plzeň. Tel. 606 666 418, e-mail: marcela.lodrova@seznam.cz. Internetové stránky: <http://www.klub-augusta-sedlacka.cz>.

Pobočka Hradec Králové

Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí, e-mail: slavik.jiri@npu.cz, jaro-slav_cerny@centrum.cz.

Podzimní výlet byl po zkušenostech z jara s covidovou uzávěrou pro jistotu připraven v alternativách. Původním záměrem bylo vyrazit po více než dvou desítkách let za hrady do Kladska a přilehlého Frankenštejska, na zářijové schůzce však byla pro případ uzavření hranic připravena i záložní varianta do klasického území na Divoké Orlici s Liticemi, Potštejnem a Velešovem, s vyhodnocením v minipivovaru Clock. Na poslední chvíli však byla oživena původní idea zahraničního výletu.

Na místo srazu se v sobotu **3. října** nakonec dostavili jen dva členové, ostatní členové Klubu bohužel měli naplánované jiné akce nebo se nechtěli exponovat v době druhé vlny covidové epidemie. V lehké větřném slunečném dni jsme vyrazili

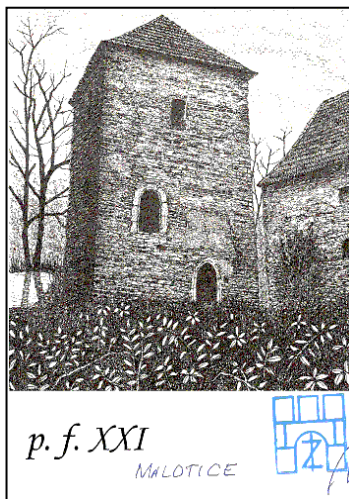

Tvrz ve Střední Stěnavě vznikla poměrně složitým stavebním vývojem, nejstarší částí je blok paláce s ohrazením nádvoří.

na opomíjená šlechtická sídla v západní části Kladska. Jako první cíl byla zvolena Dolní Stěnavá s renesančním dvoukřídlým zámekem, používaným k bydlení. Jedno z křídel zaniklo, nyní stojí dvě křídla, fasáda objektu chátrá a vystupují z ní renesanční sgrafita. Druhým cílem byla tvrz ve Střední Stěnavě, kterou z trosk zachraňuje soukromý majitel. Tvrz s novými střechami a s částečně obnovenými exteriéry zpřístupňuje veřejnosti. Turisty pak osobně provází a jako školený stavební historik líčí stavební vývoj tvrze a historii jejích majitelů do až neuvěřitelných detailů. V průběhu prohlídky jsme zjistili, že se na objekt budeme asi muset opakovaně vrátit, abychom dokázali vše pojmout. Majitel o něm vydal dvě publikace, má i velmi pěkné webové stránky (<http://zamekkapitanowo.pl>).

Dalším navštíveným objektem byl nedaleký renesanční zámek Sarny (Scharfeneck). Současný majitelé provádějí jeho záchranu. Také zde musely být vyměněny krovy hlavního objektu a navíc byly vybetonovány i stropy. Interiér je volně přístupný včetně oválné barokní kaple sv. Jana Nepomuckého s freskovou výzdobou. Pod zámek se rozkládá krajinařský park. Ve slunečném odpoledni jsme pak zamířili do Božkova, abychom alespoň z veřejných komunikací nahlédli do areálu tamního zámku rodu Magnisů. Opuštěný zámek získal nedávno

nového majitele a podle tabulí probíhá zajišťování střeš, aby do objektu nepršelo. Naše trasa dále vedla do vsi Piškovice, která by se správněji asi měla jmenovat Biskupice, protože se po ní psal známý rod Haugviců z Biskupic s erbem beraní hlavy. Nevelká středověká tvrz na malé ostožnici zcela zmizela pod novostavbou barokního zámku. V předpolí šlechtického sídla stojí kostel, jehož středověký původ prozrazuje pouze lomený portál, skrytý v jižní předsíni. Celá poloha kostela s panským sídlem rozhodně stojí za návštěvu. Posledním cílem byl náhodou zámek, kde začíná rekonstrukce svahů zámekského kopce a archeologický průzkum královéhradecké univerzity zde čerstvě odhalil zbytky bašty na hřebínku tzv. Vysokého šance. Předpoklad o kruhovém půdorysu bašty se nepotvrdil, odhalené zdívo má půdorys písmene „V“ s obřím hrotem. Zda se jednalo o předchůdce turionu anebo jen o hradbu, bude nutné zjistit dalším průzkumem.

nem, kde máme domluvenou prohlídku zámku v 9 hodin, což se podařilo nakonec stihnout. O někdejší hrad nyní v dohodě s majitelem pečuje spolek, který nám zajistil za doprovodu průvodkyně exkurzi podstatné části jeho prostor.

Potom vyrazíme směr Nepomuk, kde se scházíme v prostoru před vstupem do zámekského komplexu. Původně sjednaná prohlídka zámku Zelená Hora byla zmařena vinobraním v jeho areálu tento den pořádaným, kam bylo vybíráno přehnané vstupné. Budeme nuceni si tedy domluvit jiný termín. Místo toho navštívíme nepomucké infocentrum s muzeem, kde účastníci věnovali svoji pozornost především modelu rekonstruující někdejší podobu nepomuckého kláštera, k němuž nám podal výklad jeho autor Milan Novobilský. Z náměstí se pak přesuneme do vsi Kláštera si některé pozůstatky řečeného cisterciáckého opatství na vlastní oči prohlédnout. Vzhledem k dostatku času potom zajíždíme do blízkého Prádla, kde vidíme přes bránu dnes zcela úpravami proměněnou budovu tvrze. Následně vystoupáme k někdejší poustevně na svahu vrchu Na Skalici nad Prádlem. Po odjezdu směrem Plzeň zastavujeme v Chocenicích si ještě obhlédnout exteriéry úřednického domu a nově zrekonstruovaného zámku. Pak se definitivně rozcházíme. Vzhledem k situaci je jisté dobře, že se podařilo alespoň tento výlet v tomto problematickém roce realizovat.

Václav Chmelíř

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS, K Fořtovně 202/23, 312 00 Plzeň, Tel. 606 666 415, e-mail: tokarel@seznam.cz.

Nedopatřením nebyla v říjnové Hlásce zařazena informace o placení členských příspěvků. Členské příspěvky zůstávají ve výši 120 Kč, publikující v Hlásce pouze 60 Kč. Za rodinného příslušníka, člena klubu, ještě navíc 20 Kč. Platbu zašlete na účet pobočky č. 2201625997/2010. převodem z účtu na účet, nebo na účet složenkou typu A. Prosíme členy o zaslání své emailové adresy pro zaslání operativních zpráv.

redakce

Členové KAS na nádvoří zámku v Rožmitále pod Třemšínem.

V září roku 2020 stála před členy klubu opět otázka tradičního podzimního zájezdu, na který se přihlásilo příliš málo zájemců, aby bylo možno zaplnit autobus, nepochybně také z důvodu stále trvající epidemie nemoci covid-19. Bylo tedy rozhodnuto, že plánovanou trasu absolvujeme 19. září auty. Z obvyklého místa srazu vyrazíme v několika vozech směrem Rožmitál pod Třemšínem.

**Další informace od poboček
redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.
Tak alespoň PF od kolegů ze zlínské pobočky.**

Kontakty na ostatní pobočky:

Pobočka Praha

Kontaktní adresa: KAS Pobočka Praha, PhDr. Helena Klímová, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 – Dejvice, e-mail: Petr Valenta, geomess@volny.cz.

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Stanislav Pivoňka, Bořetická 4, 628 00 Brno, e-mail: st.piv@seznam.cz.; Ing. Pavel Švehla, Ondráčkova 3, 628 00 Brno-Líšeň, e-mail: svehla.pavel@volny.cz.;

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Česká 4760, 760 05 Zlín. Tel. 737177346. E-mail: jihaz@post.cz. Int. stránky pobočky: <http://www.kaszlin.estranky.cz>.

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec, E-mail: kocmani.hu@seznam.cz, frantisek.kocman@mesto-humpolec.cz, tel: 777347511. Internetové stránky pobočky: <http://www.hrad-orlik.cz>.

**Uzávěrka dalšího čísla: 10. 3. 2021
(vyjde v první dubnové dekádě 2021)**

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. lednové dekádě 2021.

Šéfredaktor Mgr. Václav Chmelíř, Ph.D. (rozember@post.cz.), technický redaktor ing. Petr Mikota (pmikota@post.cz.), redaktor pro internet Milan Novobilský (klub_augusta_sedlacka@centrum.cz).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, K Fořtovně 202/23, 312 00 Plzeň.

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění statutárního města Plzně.

Registrováno pod značkou OK UmP 23/1991. 350 výtisků.